

Duh Božji izgrađuje crkvenost

Bogdan, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:121045>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-09**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
FILOZOFSKO-TEOLOŠKI STUDIJ

ANA BOGDAN

DUH BOŽJI IZGRAĐUJE CRKVENOST
Karizme i darovi Duha u crkvenim pokretima
s posebnim naglaskom na Neokatekumenski put
Diplomski rad

Split, 2022.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
FILOZOFSKO-TEOLOŠKI STUDIJ

ANA BOGDAN

DUH BOŽJI IZGRAĐUJE CRKVENOST
Karizme i darovi Duha u crkvenim pokretima
s posebnim naglaskom na Neokatekumenski put

DIPLOMSKI RAD

iz

Dogmatskog bogoslovlja

Mentor: doc. dr. sc. Emanuel Petrov

Split, 2022.

ZAHVALA

Ponajprije zahvaljujem mentoru doc. dr. sc. Emanuelu Petrovu na pozitivnom stavu, strpljenju, razumijevanju, pomoći i susretljivosti pri izradi ovog rada.

Hvala mojim roditeljima koji su bili poticaj za upis na fakultet, ali i podrška i pomoć tijekom studiranja.

Velika hvala mojoj djeci zahvaljujući kojima sam spoznala sva lica ljubavi – strpljivost, odricanje, upornost, odgovornost i organiziranost. Bez vas studiranje bi bilo teže.

Najljepša hvala mojem suprugu na nesebičnoj pomoći, trudu i potpori. Hvala ti što si vjerovao u mene i onda kad ja nisam. Samo uz tebe gradim sebe, zato ti hvala što smo stigli do ovog trenutka. Nesavršeni, ali zajedno.

SADRŽAJ

UVOD	1
1. DUH SVETI U POVIJESTI SPASENJA	1
1.1. Objava Duha Božjeg u Starom zavjetu	2
1.1.2. Temeljno značenje pojma Ruah	2
1.1.3. Duh Božji u prorocima, sudcima i vladarima	3
1.2. Objava Duha Svetog u Novom zavjetu	5
1.2.1. Duh u otajstvu Isusova začeca	5
1.2.2. Duh u otajstvu Isusova krštenja	6
1.2.3. Duh u otajstvu križa	7
1.2.4. Izljev Duha Branitelja na apostole	8
2. TRAJNO NOVA PEDESETNICA U CRKVI.....	10
2.1. Duh u Pavlovim zajednicama.....	10
2.1.1. Priznanje Kristova Gospodstva snagom Duha	11
2.1.2. Izgradnja crkvenosti snagom Duha	11
2.1.3. Kriteriji istinitosti karizmi	12
2.2. Pneumatološki deficit.....	14
2.3. Obnova Crkve kroz darove i karizme	16
2.3.1. Karizme i hijerarhija.....	16
2.3.2. Karizma razlučivanja duhova.....	17
2.4. Laici.....	20
2.4.1. Duh potiče laike	21
2.4.2. Kriteriji crkvenosti laičkih udruženja.....	22
2.5. Pokreti u Crkvi	23
3. NEKI DVOJBENI ELEMENTI CRKVENOSTI POKRETA NA PRIMJERU NEOKATEKUMENSKOG PUTA	26
3.1. Duh izgrađuje crkvenost.....	26
3.2. Neokatekumenski put.....	28
3.2.1. Neke dvojbe Neokatekumenskog puta	29
ZAKLJUČAK	34
LITERATURA.....	36
IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI	38
SUMMARY	39

SAŽETAK

Duh Sveti neprestano dariva Crkvu svojim darovima te je na taj način obnavlja kako bi mogla uvijek iznova prepoznavati potrebe ljudi u vremenu u kojem se nalaze. Stoga se u ovom radu bavimo pitanjima neprestano novih poticaja i darova Duha Svetog u zajedništvu Crkve kroz prizmu Božjih izabranika te crkvenih pokreta, koji intenzivnije nastaju nakon Drugog vatikanskog sabora. Posebnu pozornost posvetili smo promatranju Neokatekumenskog puta, kao jednom od većih crkvenih pokreta, na čijem primjeru uočavamo dvojbene pojave koje su u suprotnosti s crkvenošću, osobito u odnosu karizme i hijerarhije, koju jednako valja smatrati darom Duha Božjeg. Cilj našeg rada jest skrenuti pozornost na uvijek novo izlivanje Duha Svetog, koji vodi Crkvu, ali i na važnost razlučivanja duhova kako bi se u izvanrednim darovima razlikovalo ono što dolazi od Duha Božjeg, ono što proizlazi iz čovjekova duha ili pak ono što dolazi od zloduha. Samo je tako moguće izbjeći zablude, spriječiti strančarenja i izgrađivati jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu Kristovu.

Ključne riječi: Duh Sveti, darovi, karizme, razlikovanje duhova, pokreti, Neokatekumenski put

UVOD

Duh Sveti treća je božanska osoba, sama Božja ljubav, onaj koji ostvaruje međusobnu povezanost osoba Presvetog Trojstva, ali i zajedništvo istog Boga s ljudima. Stoga ovaj rad započinjemo promišljanjem o djelovanju Duha Božjeg u povijesti spasenja, tj. u Starom i Novom zavjetu. Premda je konačna objava Duha kao osobe vezana za Kristov pashalni misterij, fragmenti ove objave nalaze se u Starom zavjetu kad Duh zahvaća izabranike te po njima sam Bog upravlja spasenjem ljudi. Upravo ovaj ključni trenutak predmet je našeg zanimanja u cijelom radu, a osobito u poglavljima koja slijede.

U drugom poglavlju promatrat ćemo otajstvo Duha u Crkvi počevši od prve Crkve i Pavlovih zajednica. Ovdje naglašavamo bitan trenutak crkvenosti, odnosno povezanost s Kristom i izgradnja zajednice, te je važno ukazati na kriterije za razlikovanje duhova, na što Apostol naroda upozorava zajednice kako bi rasle u Gospodinu. Karizme i hijerarhija jednakopravni su darovi Duha te je njihova međusobna suradnja i isprepletenost ključni pokazatelj pravovjerne crkvenosti laika i crkvenih pokreta. Kratko ćemo se osvrnuti na *Pneumatološki zaborav*, koji je bio prisutan u Crkvi nakon što je definirana dogma o njegovu boštvu 381. godine sve do novijeg vremena, te na obnovu koja se dogodila u Crkvi pod vodstvom Duha Svetog nakon Drugog vatikanskog sabora.

U trećem poglavlju bavit ćemo se aktualnim darovima kojima Duh uvijek iznova obnavlja lice Crkve, ali i poteškoćama koje se mogu dogoditi dvojbenim poimanjem darova i karizmi. To pak direktno dovodi u pitanje samu crkvenost te umjesto izgradnje zajednice može otvoriti put elitizmu, razdijeljenosti, strančarenjima ili čak raskolima. Polazeći od samih početaka i utemeljenja Neokatekumenskog puta, kao jednog od najvećih pokreta na našim područjima, osvrnut ćemo se na plodove kojima Put obiluje, ali i upozoriti na dvojbe koje se mogu susresti unutar ovog i sličnih pokreta u Crkvi, posebno u odnosu prema hijerarhiji te župi u kojoj zajednica djeluje.

1. DUH SVETI U POVIJESTI SPASENJA

Duh Sveti neizreciva je tajna unutartrojstvene ljubavi, ali i milosni Božji dar ljudima. Iskustveno shvaćanje Duha Svetog predstavlja put postupnog poniranja u njegovu svetost. Osoba zahvaćena Duhom Svetim spremna je na poslušnost, posvećenost, predanost i prihvaćanje istine *bez mjere*. Budući da se radi o osobnom daru i osjećaju, religiozno iskustvo Duha teško je objašnjivo riječima, ali je djelima itekako osvjedočeno životom. Naime, Duh Sveti djeluje u ljudima kroz čitavu povijest spasenja. Sveto Pismo pokazuje svjedočanstvo neiscrpive istine susreta Boga i čovjeka u Duhu Svetom. Onog trenutka kad ljudsko iskustvo dotakne Božja riječ, pred čovjekom se otvaraju novi horizonti te on ulazi u ozračje zajedništva s Bogom.

Katekizam Katoličke Crkve donosi vrlo bitnu orijentirajuću istinu o Duhu: „Duh Sveti je prvi koji svojom milošću budi našu vjeru i proizvodi život koji se sastoji u spoznaji Oca i onoga kojeg je On poslao, Isusa Krista. Ipak, On je posljednji u objavi osoba Presvetoga Trojstva.“¹ Shodno navedenom, nema vjere u Boga bez vjere u Duha Svetog jer je On neodvojiv od Oca i Sina. Otac je čisto darivanje, počelo bez počela. Sin od Oca prima život i u otajstvu utjelovljenja posreduje ga čovječanstvu tako da snagom Duha Svetog svaki čovjek može uzeti dioništvo na Božjem životu. Stoga je Duh ispunjenje, čisti dar, izraz neizmjerne ljubavi u Bogu.² Upravo na tom stalnom relacijskom odnosu Presvetog Trojstva, tj. perihorezi³, prepoznaje se komunitarna vlastitost Duha Svetog. Kao osoba, On ima i svoje vlastito ime koje je ujedno opća imenica. Na hebrejskom je to imenica *ruah*, na latinskom *spiritus*, dok je na grčkom *pneuma*. S druge strane, budući da se radi o duhovnoj stvarnosti, Duhu Svetom pripisuju se i određeni simboli kojima se označava njegovo djelovanje, a najčešći su voda, vatra, golubica, oblak i svjetlo.

¹ Hrvatska biskupska konferencija, *Katekizam Katoličke Crkve*, Glas Koncila, Zagreb, 1994., br. 191., (dalje: KKC).

² Usp. Walter Kasper, *Bog Isusa Krista*, UPT, Đakovo, 2004., 461.

³ Perihoreza je trojstveni život u ljubavi koji se temelji na izmjeničnosti, ali i jedinstvu osoba. Tako su u svakoj osobi, ali i sa svakom osobom, prisutne i druge dvije. Niti jedna osoba ne gubi svoju jedinstvenost u tom odnosu, a svaka ima svoj bitak za i od druge dvije osobe. Gisbert Greshake perihorezu je usporedio s plesom, titranjem. Stoga bi prema njemu ona bila zajedništvo osoba, međusobna igra ljubavi koju svaka osoba igra u potpunosti, ali ne sama i ne za sebe. Više o tome: Usp. Gisbert Greshake, *Kratki uvod u vjeru u Trojedinog Boga*, 27; Marija Pehar, Perihoreza – stari pojam i njegova nova karijera, *Obnovljeni život*, 66 (2011.) 2, 219–230.

1.1. Objava Duha Božjeg u Starom zavjetu

Knjiga Postanka svjedoči kako se u početku „tama prostirala nad bezdanom i Duh je Božji lebdio nad vodama“ (Post 1, 2). Shodno tome, Stari zavjet poznaje Duha Božjeg, međutim, ne u smislu osobe, već u smislu božanske sile kojom se ljudi preobražavaju, vide stvari koje ostali ljudi ne vide i crpe snagu za činjenje izvanrednih djela. Duha kao osobu u zajedništvu Presvetog Trojstva objavit će tek Isus Krist. Stoga je u Starom zavjetu riječ o začetcima govora o Duhu i postupnoj Božjoj pedagogiji samoobjave.

1.1.2. Temeljno značenje pojma *Ruah*

Hebrejski pojam *ruah* može se razumjeti kroz tri temeljna značenja. Kozmološki je shvaćen kao vjetar, strujanje zraka, tj. kozmička sila. Antropološki se razumije kao disanje, odnosno dah čovjekova života. Konačno u teološkom shvaćanju razumije se kao *Ruah Jahve*, tj. Gospodnji Duh, Životvorac, koji je kao sam Božji život.⁴

Kad se promišlja u svjetlu kozmičkog tumačenja pojma *ruah*, prije svega riječ je o vjetru koji je na raspolaganju samom Jahvi. Jahve vjetrom dijeli vode Trščanog mora (usp. Izl 10, 13), a silan vjetar na Sinaju bio je znak Jahvina silaska među izabrani narod kako bi s njim sklopio savez (usp. Izl 19, 16). Međutim, vjetar je i znak Božje kazne, suda i osвете (usp. Jr 4, 11–12; Hoš 4, 19; 13, 15).⁵

Pojam *ruah* shvaća se u antropološkom kontekstu kao disanje koje je znak čovjekove vitalnosti i života. Knjiga Postanka dalje svjedoči: „Bog udahnu dah svoj u nosnice čovjeka i on postane živa duša.“ (Post 2, 7). Dah koji je čovjeku darovan, udahnut u nosnice, zapravo je nositelj čovjekova života. *Ruah*, dakle, u kontekstu životnog počela sadrži vrlo važno značenje za antropologiju Starog zavjeta.

Treće je tumačenje pojma *ruah* teološko. *Ruah Jahve* govori o duhu kao onom koji obuzme čovjeka i mijenja njegovo nutarnje stanje. Tako on čovjeka uzima (usp. 1 Kr 18, 12) ili ga uhvati i zgrabi (usp. Ez 8, 3). Ipak *Ruah Jahve* ne poistovjećuje se sa samim Jahvom, nego je Jahvi kao jedinom subjektu Starog zavjeta uvijek na raspolaganju. Tako Knjiga Izlaska kaže: „Tko je to pokrenuo duh Jahvin, koji ga je uputio savjetnik?“ (Izl 40, 13). Kad se takav duh spusti na čovjeka, nadahnjuje ga i otvara pred njim nove horizonte. Stoga se može shvatiti i kao duh mudrosti.

⁴ Usp. Veronika Nela Gašpar, *Teološki govor o Duhu Božjem*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2012., 19.

⁵ Usp. Adalbert Rebić, Religiozno iskustvo Duha u Bibliji, u: *Bogoslovska smotra*, 59 (1989.) 1–2, 40–66, ovdje 40–46.

1.1.3. Duh Božji u prorocima, sudcima i vladarima

U Starom zavjetu prepoznajemo tri temeljne službe, tj. nositelje Duha Božjeg, koji su uvijek obuzeti Duhom Božjim kako bi vodili narod putem obraćenja i spasenja. To su proročka, karizmatička i kraljevska služba. U rano doba Izraelove povijesti Duh Sveti djelovao je preko svojih izabranika. Najočitiiji su primjer proroci, ljudi rasvijetljeni Duhom Gospodnjim, poslušni Duhu i tumači viđenja koje im Duh objavljuje. Prorok treba predati cijelog sebe Bogu i prihvatiti svoju ovisnost o Bogu kako bi Duh Sveti mogao slobodno djelovati u njemu i po njemu. Alfred Schneider pojašnjava: „Prorok mora prolaziti kroz mučan proces dozrijevanja, pravo nutarnje umiranje. Mora nestati sebi, da bi bio providan za Boga i njegove namjere. Prorok se katkad opire Božjem pozivu, a katkad se sam nudi, ali u svakom slučaju ulazi u vlast Gospodnju, ne po vlastitu izboru nego po Božjem odabranju.“⁶ Prorok je onaj kojeg je Bog pozvao i kao takav ujedno je prenositelj Božje volje narodu, ali i zastupnik naroda pred Bogom. Između četiri velika i dvanaest malih proroka Starog zavjeta kao primjer za shvaćanje proročke službe najočitiiji je poziv proroka Ezekijela. Na njemu se na poseban način ističe djelovanje Duha Božjeg te ga se naziva i *prorokom Duha* jer upućuje na mesijanska vremena u kojima će Duh biti izliven na sve ljude. Životvorna snaga Duha prikazana je u prisposobi o suhim kostima (usp. Ez 37, 1–14). Duh je pritom tajanstvena snaga kojom Jahve obuzima suhe kosti kako bi im vratio život.

Osim po prorocima Duh Božji očituje se i u karizmatičkoj službi, osobito po sudcima. Zahvaćajući sudce, Jahve izbavlja izraelski narod iz određene opasnosti. Tako su Onitel, Gideon, Jifth i Samson vodili svete ratove protiv izraelskih neprijatelja u ime Boga, Gospodina nad vojskama (usp. Suci 3, 10; 6, 34; 11, 29; 14, 6, 19; 15, 14). Duh koji ih obuhvaća daje im snagu kako bi bili hrabri i u konačnici odnijeli pobjedu. U kontekstu sudaca *ruah* bi se najbliže mogao poistovjetiti s temeljnim kozmološkim značenjem vjetra. Kao što vjetar raznosi prašinu zemlje gdje hoće i kako hoće, tako i Duh Gospodnji zahvaća sudce i čini ih spremnima za nadljudska djela.

Postupnim starozavjetnim razvojem i Božjom pedagogijom, osim sudaca, Duh je zahvaćao i vladare. Budući da je za vladare rezervirana kraljevska služba, Duh se očituje kao onaj koji im pruža snagu mudro upravljati narodom. Mojsije (usp. Br 11, 17–25), sedamdesetorica staraca (usp. Br 11, 24–30) te Jošua, koji je uveo narod u Obećanu zemlju (usp. Br 27, 18), primjer su takve zahvaćenosti Duhom. Nakon pobjeda u ratovima, uspostave monarhije i stabiliziranja državnih granica Stari zavjet prepoznaje vladara kao osobu na kojoj

⁶ Alfred Schneider, *Na putovima Duha Svetoga*, FTI, Zagreb, 1991., 25.

bi trajno prebivao Duh Jahvin. Stoga je u vrijeme monarhije na Šaula povremeno silazio Duh (usp. 1 Sam 10, 6). Ipak, prebivanje Duha na Davidu, kojeg je Samuel pomazao za kralja (usp. 1 Sam 16, 13), donosi Izraelu novu nadu.⁷ On je idealan kralj koji je, zahvaljujući Duhu, mogao vladati na ispravan način. Ovakvo stabiliziranje Duha na Davidu i njegovu potomstvu predstavlja baštinu Jahvinih obećanja. A Jahve je vjeran, stoga ni grijesi Davidove kuće neće prekinuti tu trajnu povezanost s Duhom.

Ipak, nakon što se David iznevjerio u svojoj grešnosti s Bat Šebom, iščekivanje konačnog prebivanja i izlivanja Duha ne gleda se više kroz instituciju kraljevstva, nego se premješta u eshatološka vremena i na osobu Mesije. Narod je svjestan egzistencijalne ovisnosti o Duhu Božjem te počinje iščekivati Mesiju koji će biti pun Duha Svetog. Na tragu tog novog iščekivanja valja spomenuti i proroka Izaiju. On o novom mesijanskom vremenu govori kroz tri značajna teksta iz knjige o Emanuelu.⁸ Izaija govori o novom kraljevstvu koje će biti pokrenuto snagom, ali i puno Duha Božjeg. Prije svega on proriče kako će se roditi dijete koje će imati posebnu Jahvinu nazočnost i znat će razlikovati dobro od zla (usp. Iz 7, 10–17). To dijete bit će prvorođenac i njegovo ime *Emanuel* označava njegovu funkciju koja se očituje posebnom Jahvinom nazočnošću u djetetu, što ujedno i obilježava njegovu spasiteljsku djelatnost. Izaija također naglašava i smjer spasenja, stoga u prvom proročanstvu govori kako se spasenje i vjera u budućnosti premještaju u sferu antropološkog, to jest u čovjekovu nutrinu. Rođenjem Djeteta – Sina – Bog će ući u povijest kako bi dovršio svoj veličanstveni program u potpunu čovjekovu korist. To spasenjsko djelo nadmašit će sve ono što je bilo dotad.⁹

U drugom proročanstvu Izaija govori o rezultatima Božjeg spasiteljskog zahvata čiji je uzrok u spasenjskom događaju Djeteta – Sina.¹⁰ Prema Izaiji, Božja spasenjska djelatnost donosi slavu i radost jer je slomio tlačenje i zaustavio rat, čime su stvoreni preduvjeti za rođenje Djeteta – Sina (usp. Iz 9, 1–6). U trećem proročanstvu govori o kraljevskom izdanku iz kojeg će proizići mir i pravednost (Iz 11, 1–9). Time zapravo naglašava Božji pothvat u kontinuitetu i diskontinuitetu s davidovskom dinastijom i vladavinu nove Jišajeve mladice. U tom smislu Gašpar navodi: „Simbolima prirode panja i mladice Izaija označava da je stablo dotrajalo i odsječeno, a iz tog panja, zapravo iz njegova korijena, isklijat će mladica novoga stabla. Takav opis pokazuje da se ne radi o potpunu kontinuitetu između najavljenog Izdanka i

⁷ Usp. *Isto*, 43.

⁸ Usp. Veronika Nela Gašpar, *Teološki govor o Duhu Božjem*, 30.

⁹ Usp. *Isto*, 33.

¹⁰ Usp. *Isto*, 30.

Davidove dinastije. Odsječeno stablo znači kraj, ali Jahve daje da iz bezizgledne situacije krene nov početak, i to duboko iz Davidova korijena.¹¹ Izaija jasno proriče dolazak nove osobe koju usko povezuje uz djelovanje Duha Božjeg (usp. Iz 11, 1–2), koji će u sebi posjedovati i mnoštvo darova Duha. Stoga Ivan Pavao II. za Izaijina proročanstva napominje: „To je mjesto vrlo važno za svu pneumatologiju Staroga zavjeta: ono je kao neki most između staroga biblijskog poimanja duha shvaćena prije svega kao *karizmatički dašak* i *Duha* kao osobe i kao dara, kao dara osobe osobi. Mesija iz lože Davidove (*iz panja Jišajeva*) upravo je ta osoba na kojoj će *počivati* Duh Gospodnji.“¹² Konačno, može se kazati kako su mesijanski tekstovi, poučeni iskustvom Jahvina djelovanja tijekom prošlosti, temelj novog očekivanja Božjeg djelovanja u budućnosti. Oni su kao takvi navjestitelji konačnog izlivanja Duha, ali taj događaj premještaju u eshatološka vremena koja će se početi ostvarivati u Isusu Kristu.

1.2. Objava Duha Svetog u Novom zavjetu

Isus Krist objavljuje istinu o Duhu Božjem kao osobi. On je začeo, živio i uskrsnuo snagom Duha. Stoga Novi zavjet donosi dvije glavne relacije između Isusa i Duha Božjeg. Prva je odnos od Duha prema Isusu, a druga od Isusa prema Duhu. Iz perspektive odnosa od Duha prema Isusu uočavaju se smjernice koje upućuju na Isusovu egzistenciju u Duhu, u kojoj se kroz zajedništvo dogodila punina objave Trojstvenog Boga. Takva povezanost predstavlja istinsku ljubav. Gledajući iz perspektive odnosa od Isusa prema Duhu, primjećujemo Isusovo obećanje da će, kad ode, poslati Duha Branitelja apostolima i Crkvi koji će ih upućivati u svu istinu, voditi, štiti i tješiti.

1.2.1. Duh u otajstvu Isusova začeca

Prema Lukinu izvještaju o silasku Duha Svetog na Mariju, Isus je već u trenutku začeca bio ispunjen Duhom (usp. Lk 1, 35). Stoga je od samog začeca pomazanik Duhom. Luka u svojem evanđelju jasno naglašava djelovanje Duha Svetog te se pritom koristi starozavjetnim pojmovima. A. Rebić pojašnjava: „Sila *Svevišnjeg*, koji silazi na Mariju i *zasjenjuje* je kao što u Starom zavjetu Bog *zasjenjuje* hram ili šator, svoje obitavalište.“¹³ Shodno tome, Mariju se označava kao novi šator Saveza. Anđeo Mariji navješćuje božansko

¹¹ Veronika Nela Gašpar, *Teološki govor o Duhu Božjem*, 32.

¹² Ivan Pavao II., *Dominum et vivificantem. Enciklika o Duhu Svetom u životu Crkve i svijeta*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997., br. 15 (= DeV).

¹³ Adalbert Rebić, *Religiozno iskustvo Duha u Bibliji*, 52–53.

materinstvo. Marijinim pristankom, tj. njezinim „da“, na nju silazi Duh i ona postaje novi Hram. Marija tako postaje ne mjesto susreta Boga i čovjeka nego i tip novog čovjeka. Marijin slobodni pristanak na suradnju s Božjim Duhom izrečen je u ime cijelog čovječanstva. U tom smislu, za Luku Isusovo začeće i rođenje predstavlja novo stvaranje.¹⁴

Na tom je tragu i evanđelist Matej. On u svojem izvještaju pripisuje Isusovo začeće Duhu Svetom te tvrdi: „Marija se nađe trudna po Duhu Svetom.“ (Mt 1, 18). Međutim, za razliku od Luke, Matej ne tumači način na koji je to izvedeno, već naglašava samo kako je Isusovo začeće čudesno djelo Duha Stvoritelja.¹⁵ Isusovo začeće Matej promatra kroz prizmu ispunjenja Izaijina proroštva o Emanuelu: „Sam će vam Gospodin dati znak: Evo začet će djevica i roditi sina i nadjenut će mu ime Emanuel.“ (Iz 7, 14). N. V. Gašpar pojašnjava: „Po Mateju, Isusovim je rođenjem od Djevice Marije skinut veo: sada je dan ovaj znak.“¹⁶ Time je sama Djevica Marija postala znak novog čovječstva jer rađa život po sili Duha Svetog.

Konačno, evanđelist Ivan govori o Božjem prebivanju s ljudima, što je već napomenuto kod Luke i Mateja. Predegzistentna i vječna Božja riječ postala je tijelom. Međutim, time nije prestala biti Bog. Ivan označuje Isusa kao novo mjesto Božje prisutnosti na zemlji. Ivan tumači utjelovljenje kao Božju opljenu (grč. *kenosis*) kojoj je tjelesnost potrebna za slavu. Ne radi se samo o čovjeku kroz kojeg se Bog objavljuje, nego o Bogu koji je tjelesno prisutan među ljudima. Drugim riječima, *kenosis*, tj. opljenu, treba shvatiti u smislu prigrivanja Boga nad čovjekom da ga spasi i daruje mu život. Takav Ivanov govor o začeću nastavlja se na starozavjetno iščekivanje vremena kad će Bog stanovati među svojima.¹⁷

1.2.2. Duh u otajstvu Isusova krštenja

Isusovo krštenje i pomazanje Duhom na poseban način odražava djelovanje Duha Svetog. Početak ostvarenja izraelske nade evanđelisti prepoznaju u osobi Ivana Krstitelja. Prema Luki, već su roditelji Ivana Krstitelja bili ispunjeni Duhom Svetim (usp. Lk 1, 41), a on sam već je od djetinjstva ispunjen Duhom (usp. Lk 1, 15). Na istom su tragu Matej i Marko (usp. Mt 11, 9 i Mk 11, 32). Međutim, Ivan Krstitelj nije onaj koji ispunja starozavjetno

¹⁴ Usp. Adalbert Rebić, Marijin odnos prema Presvetom Trojstvu, osobito prema Duhu Svetome, u: Adalbert Rebić (ur.), *Marijin lik danas*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997., 21.

¹⁵ Usp. Adalbert Rebić, *Religiozno iskustvo Duha u Bibliji*, 52.

¹⁶ Veronika Nela Gašpar, *Teološki govor o Duhu Božjem*, 43.

¹⁷ Usp. *Isto*, 45.

proročanstvo. Njegova uloga bila je najaviti dolazak Mesije i pripremiti ostatak Izraela za dolazak Gospodnji, upravo krštenjem u vodama Jordana.¹⁸

U Isusovu krštenju događa se pomazanje Duhom i funkcionalna objava Isusa kao Mesije. Shodno tome, prije krštenja Isusa u Nazaretu nisu prepoznali kao Pomazanika te su mu se čudili kad bi tako nastupao (usp. Lk 4, 22; Mt 15, 54–56; Mk 6, 1–2). Primajući krštenje od Ivana, nebo se otvorilo i zaorio se glas: „Ovo je Sin moj, Ljubljeni! U njemu mi sva milina!“ (Mt 3, 17). Riječ je o trojstvenom bogojavljenju koje se tiče otajstva Mesijine osobe. Zato Ivan Pavao II. tvrdi: „Ono ne samo što potvrđuje svjedočanstvo Ivana Krstitelja nego također otkriva mnogo dublji opseg istine o Isusu iz Nazareta kao Mesiji: *Mesija je ljubljeno, Sin Očev.*“¹⁹

Isus nije samo obuzet ili pun Duha kao nekakve sile. On nije objekt Duha Svetog već subjekt. Stoga je Isus suzajedničar s Duhom Svetim. Time je počela nova prisutnost Božjeg Duha među ljudima, koja je trajno prisutna i neopoziva. Čitavo Isusovo javno djelovanje prožeto je Duhom te on svojim ponašanjem pokazuje kako u njemu prebiva Duh Božji. Odmah po krštenju „Duh odvodi“ Isusa u pustinju (usp. Mt 4, 1; Mk 1, 12; Lk 4, 1) i tamo ga đavao kuša.²⁰ Ta kušnja dokaz je Kristove odanosti i poslušnosti Božjoj volji. Jednako tako, Isus pobjeđuje đavla prstom, tj. Duhom Božjim (usp. Mt 12, 28). Time iskustveno osjeća snagu Duha koju nosi u sebi. Na tom tragu, Ivan Pavao II. može reći: „Ono što je u bogojavljenju jordanskom došlo, da tako kažemo, *izvana*, s neba, ovdje dolazi *iznutra*, to jest iz dubine onoga što je sam Isus. To je daljnja objava Oca i Sina, sjedinjenih u Duhu Svetom.“²¹ U tom smislu, potrebno je promotriti događaj krštenja kao dvostruku anticipaciju ključnih događaja Isusova života: utjelovljenja i križa.

1.2.3. Duh u otajstvu križa

U otajstvu muke Isus je lišen božanske snage i ljepote. Postavlja se pitanje: Na koji je način Duh tad djelovao? Premda u samom Novom zavjetu nad ovim događajem vlada suzdržana šutnja, A. Schneider tvrdi: „Ima ipak nekoliko redaka koji pokazuju da je Duh Sveti u umiranju prisutan na aktivan i na pasivan način.“²² Način prisutnosti Duha na križu nije bio jednak onom tijekom Kristova života. Duh na križu pali plamen ljubavi u kojem će

¹⁸ Usp. Adalbert Rebić, *Religiozno iskustvo Duha u Bibliji*, 50.

¹⁹ DeV, 19.

²⁰ Usp. Adalbert Rebić, *Religiozno iskustvo Duha u Bibliji*, 51.

²¹ DeV, 21.

²² Alfred Schneider, *Na putovima Duha Svetoga*, 40.

žrtva izgorjeti. Zapravo je sam Duh taj plamen koji je moć Isusove žrtve. Prema Schneideru, aktivna uloga Duha nije u tome da Duh Sveti sama sebe prinosi na križu, nego je on snaga Isusova predanja: „Žrtva dobiva vrijednost od osobe koja se predaje i od načina predanja. Osoba je Sin i po njemu Isusova žrtva ima neizmjernu vrijednost. Način je predanja vlastit Duhu Svetom: dati sve do kraja u ljubavi.“²³ Ispunjena Duhom i po Duhu žrtva je vječno prisutna, stalno djelatna i uvijek plodonosna.

Konačno, prema Ivanovu evanđelju, sam Isus naviještao je dolazak Duha, a uvjet za taj konačni čin jest Isusov odlazak po križu. Ivan piše: „Tada ne bijaše još došao duh, jer Isus još ne bi proslavljen.“ (Iv 7, 37–39). Ova rečenica govori o prisutnosti Duha koji još nije izliven na svako tijelo jer je uvjet izlivanja Kristova proslava po križu. Stoga je sam događaj Kristove smrti na križu ostvarenje darivanja Duha. Prema Ivanu, u rečenici „Naklonivši glavu predade duh.“ (Iv 19, 30) Isus vraća Duha Ocu, ali i daruje učenicima. Stoga A. Schneider, na tragu promišljanja crkvenih otaca, napominje: „Isus predajući u času smrti svoj ljudski duh Ocu udahnuo je Crkvi Duha Svetoga.“²⁴ U primjeru križa može se shvatiti princip duhovnog primanja i davanja Duha. Upravo se iz Kristove smrti po Duhu rađa život. U samom trenutku Isusove smrti Duh prima priliku širiti se dalje i time dobiva novi način postojanja. Tek u trenutku smrti Isus je mogao Duha prikazati različitim od sebe. U tom smislu i Ivan Pavao II. zaključuje: „Na vrhuncu mesijanskog poslanja Isusova Duh Sveti postaje prisutan u vazmenom otajstvu *kao božanska osoba*, kao onaj na kojemu je da nastavi djelo spasenja koje se ukorjenjuje u žrtvi križa.“²⁵ Dakle, riječ je o postupnoj objavi Duha ljudima kako bi na vrhuncu Kristova poslanja Duh bio objavljen kao drugi Branitelj, koji će biti izliven na svako tijelo i tako ponuditi ne samo život svakom čovjeku nego i darove neophodne za kršćansko svjedočanstvo.

1.2.4. Izljev Duha Branitelja na apostole

Kristov odlazak po križu uvjet je novog darivanja Duha. Otkupljenje čovjeka bilo je nužan preduvjet primanja Duha životvorca. Stoga Krist svojeg Duha, kojim je i sam pomazan, nakon uskrsnuća predaje Crkvi kao dar. On ostavlja Duha Branitelja svojim učenicima u baštinu kako bi ih uvodio u istinu razumijevanja Božje riječi, štitio ih i tješio. U tom smislu Ivanovo evanđelje prepoznaje napetost od onog sad prema onome što će biti, pa tako piše:

²³ Isto, 41.

²⁴ Isto, 42.

²⁵ DeV, 42.

„Dolazi čas, i već je tu.“ (Iv 4, 23). Ivan želi reći kako je s Isusom kao trajnim nositeljem Duha otvoren put svakom čovjeku prema Bogu. Dar Duha dolazi tek nakon Isusova povratka k Ocu (usp. Iv 7, 39). Stoga Ivan govori o „Duhu Istine“ (Iv 15, 26; 16, 13) i „Branitelju“ (Iv 14, 26), tj. Parakletu.²⁶

Sam pojam Branitelj pojavljuje se u oproštajnim govorima koji usmjeravaju prema budućnosti (usp. Iv 14, 16s; 15, 26s.; 16, 13–15). Paraklet je u najužem odnosu i prema Ocu i prema Sinu.²⁷ Relacija se vidi u tome kako ga Otac daje i šalje u Isusovo ime, ali ga, s druge strane, i Isus šalje. Stoga se može reći kako Duh izlazi od Oca, ali s Isusom ima poseban odnos jer je Duh onaj koji će zamijeniti Krista kao Branitelj. Takva postuskrsna zamjena dovodi do zaključka kako je sam Duh Branitelj usmjeren na učenike i na njihovo svjedočanstvo. Time Duh preuzima aktivnost zemaljskog Isusa, ali na drukčiji način.²⁸ Branitelj je onaj koji nakon Krista podsjeća učenike na Kristove riječi. Time učenicima pruža mogućnost produbljenja i živog svjedočenja vjere, koja se očituje u mnoštvu darova i karizmi.

Osim usmjerenosti na učenike, Branitelj je usmjeren i na svijet, i to kroz sud. N. V. Gašpar tvrdi: „Sudačka misija Parakleta sažeta je u najavi da on otkriva grijeh, pravednost i sud pri čemu se ovo treće treba shvatiti u smislu sudske presude.“²⁹ Ivan Pavao II. u enciklici *Dominum et vivificantem* razjašnjava Isusove riječi o grijehu, pravednosti i osudi. Stoga grijeh označava kao nevjeru, tj. odbijanje Isusova poslanja, koja na koncu dovodi do Isusove osude na smrt. Pravednost je ona koju će Isusu dati Otac po uskrsnuću i uzašašću na nebo, dok se sud odnosi na osudu grijeha, ali i osudu Sotone koji je već osuđen od Boga zbog navođenja stvorenja protiv spasenja.³⁰ Zadaća je Branitelja nastavak Kristova spasiteljskog djela jer, kako zaključuje sveti papa, „Duh Sveti, koji od Sina preuzima djelo otkupljenja svijeta, preuzima s time ujedno i zadaću spasenjskog dokazivanja svijetu da je u bludnji. To dokazivanje trajno se odnosi na pravednost, to jest na konačno spasenje u Bogu“.³¹ Dokazivanje svijetu da je u bludnji što se tiče grijeha, uvođenje u novu pravednost snagom Kristovih zasluga i život koji ne zaslužuje osudu nego vječnu nagradu označava baštinu spasenja.

²⁶ Usp. Ivan Dugandžić, *Biblijska teologija Novoga zavjeta*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2004., 148.

²⁷ Usp. Veronika Nela Gašpar, *Teološki govor o Duhu Božjem*, 59.

²⁸ Usp. *Isto*, 60.

²⁹ *Isto*, 60.

³⁰ Usp. DeV, 27.

³¹ *Isto*, 28.

2. TRAJNO NOVA PEDESETNICA U CRKVI

Kako bi se shvatio odnos Duha Gospodina našeg Isusa Krista i njegovih darova za izgradnju zajednice, neizostavno je proniknuti djelovanje Duha u prvoj Crkvi. U tom smislu analizira se Pavlovo shvaćanje crkvenosti³² i uloga Duha Svetog u njezinoj izgradnji. Najveća posebnost Pavlovih poslanica u tome je što shvaća Duha kao eshatološki Božji dar.³³ Duh je onaj koji je darovan čovjeku, a ne nešto što čovjek sam može postići. Za svetog Pavla Duh Božji i Duh Kristov jesu istovjetni. Tako u Poslanici Rimljanima kaže: „A vi niste u tijelu, nego u Duhu, ako Duh Božji prebiva u vama. A nema li tko Duha Kristova, taj nije njegov.“ (Rim 8, 9). Stoga se sama objava Duha Svetog odvija u Isusu Kristu. Preko Isusa punina Duha donosi spas svijetu i ulazi u svijet. Upravo to otajstvo povjereno je Crkvi. Stoga je pritijelovljenje Crkvi nezaobilazan kriterij ispravnosti Duha.

2.1. Duh u Pavlovim zajednicama

Pavao djelovanje Duha Svetog u Isusovu životu gleda prizmom proslavljenog Krista. Tako je uskrsli Krist prožet Duhom i u Duhu je prisutan i djelotvoran. Krist je onaj koji je gospodar Duha (usp. 2 Kor 3, 17). Shodno tome, Duh i Krist u zajedništvu su i njihovo djelovanje odvija se na isti način. Jedan i drugi zauzimanju se za čovjeka (usp. Rim 8, 26–34), ali se razlikuju ontički. U kršćanskoj egzistenciji jedinstvo Krista i Duha odvija se „po Duhu“ (Rim 8, 4) i „u Duhu“ (Rim 8, 9). Život „po Duhu“ nasljedovanje je zakona Kristova Duha. Iz novog zakona, koji je zakon ljubavi, proizlaze čovjekovi stavovi, djela i misli usmjereni Kristu kao uzoru života. Život „u Duhu“ za Pavla znači živjeti i biti u Kristu. Pavao naglašava kako je „Duh u nama“ jednako kao i „Krist u nama“ (usp. Rim 8, 10–11). Takav izričaj zapravo govori kako Duh Sveti iznutra upravlja čovjekom, ali djeluje i izvana. Živjeti „po Duhu“ i „u Duhu“ jest život u kršćanskoj napetosti. Ona se očituje između već sad i još ne, tj. u iščekivanju konačnog preobraženja života. Takav život po Duhu na poseban način očituje se u priznanju Isusa Gospodinom te u skladnoj izgradnji i napretku zajednice, što konačno predstavlja i osnovni kriterij za ispravnost duha i pravilno korištenje darovima i karizmama.

³² Pod pojmom crkvenosti (ili eklezijalnosti) podrazumijeva se suglasje sa zajednicom Crkve, nastojanje oko njezine izgradnje te poštivanje njezinih zakona i propisa. Riječ je o osjećaju pripadnosti mjesnoj Crkvi, te preko nje općoj Crkvi na čelu s papom i biskupima. Odijeliti karizmu od crkvenosti vodi prema razbijanju zajedništva i raskolu.

³³ Usp. Veronika Nela Gašpar, *Teološki govor o Duhu Božjem*, 83–84.

2.1.1. Priznanje Kristova Gospodstva snagom Duha

Pavao jako naglašava priznanje Isusova Gospodstva kao onog koji je sveopći posrednik između Boga i ljudi. Tako često upotrebljava izraz *u Gospodinu*, a on za njega zapravo označava proslavljenog Krista. U smislu kristologije, Pavao naglašava Isusovo sinovstvo, kao i smrt, uskrsnuće i povratak u paruziji. Stoga Marinko Vidović tvrdi: „Bog ga je uskrisio iz mrtvih i učinio ga izvorom života i spasenja. Uskrsnuće je središnji događaj spasenja i vjere (usp. Rim 1, 9). One koji vjeruju Isus, koji je po uskrsnuću *Gospodin* (...) oslobađa od Božje srdžbe, od budućeg suda.“³⁴ Pavao na raznim mjestima upotrebljava inačicu „u Gospodinu“ (usp. 1 Sol 3, 8; Fil 4, 2; Flm 16), čime uglavnom želi naglasiti Gospodinov autoritet, kao i Njegovu želju da se život koji je dao razvija i dalje. Stoga izričaj u Gospodinu sa sobom donosi i odgovornost prihvaćanja i življenja Kristove riječi. Proslavljenim Kristom ostvareno je trajno zajedništvo pojedinca, ali i zajednice u kojoj Krist djeluje. Tako Joachim Gnilka tvrdi: „Povezanost pojedinca i zajednice *u Kristu* može se promatrati tako usko da se zajednica kao tijelo može nazvati *Krist* (1 Kor 12, 12).“³⁵ Zajednica koja je *u Kristu – u Gospodinu* – može se smatrati kao ona u kojoj su vjernici povezani na poseban način u Kristu, a samim time voljni su i osloniti se na njegovo djelovanje. Stoga se može reći kako je to prostor Crkve, Kristova Tijela, koja je upoznata kao prostor milosti i mira (Rim 5, 1s); to je zapravo prostor eshatološkog spasenja.³⁶

2.1.2. Izgradnja crkvenosti snagom Duha

Duh povezuje i izgrađuje zajednicu u tijelo Kristovo. Svaki član u međusobnom je zajedništvu, ali i u zajedništvu s Kristom. Za Pavla je govor o Crkvi kao Tijelu Kristovu važan zbog međuovisnosti udova (usp. 1 Kor 12, 26), ali i zbog jedinstva u različitosti kojemu je tvorac isti Duh (usp. 1 Kor 12, 13).³⁷ Kako bi se bolje razumjela Pavlova misao o Crkvi kao Tijelu, važno je naglasiti kako je za Pavla Kristovo otajstvo temelj Crkve. Krist sebi pridružuje vjernike i time ih čini sudionicima svojeg života, a očituje se upravo zajednicom koja je Kristova vidljiva prisutnost u vremenu i prostoru. Također u govoru o Crkvi kao tijelu ističe se i odnos Krista prema Crkvi. Krist je glava i punina tijela (usp. Kol 1, 18; 2, 19; Ef 1, 23). Slikom glave izražena je povezanost i životnost tijela, dok se u smislu punine izražava

³⁴ Marinko Vidović, *Pavao i njegova misao*, 172.

³⁵ Joachim Gnilka, *Teologija Novoga zavjeta*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1999., 79.

³⁶ Usp. *Isto*, 80.

³⁷ Usp. Marinko Vidović, *Pavao i njegova misao*, 768.

Kristova prisutnost u Crkvi.³⁸ Tako je ona već potpuna jer je Krist u njoj prisutan, ali, s druge strane, i nepotpuna je jer i dalje raste i bit će potpuna u posljednji dan. Crkva je tijelo Kristovo u komunitarnom i individualnom smislu. Vidović stoga zaključuje: „Individualno, ona je Isusovo uskrslo i umrlo tijelo, a komunitarno, ona je tijelo svih onih koji se pritjelovljuju Kristu. To je mistično jedinstvo, jedinstvo vjernika s Kristom daleko stvarnije od bilo kojega fizičkoga jedinstva.“³⁹

Za Pavla je zajednica, ali i pojedinac, Hram Božji u kojem prebiva Duh (usp. 1 Kor 3, 16; 6, 19). Duh je tako počelo komunikacije i zajedništva između Boga i ljudi jer je on jedan u svima, povezujući i sjedinjujući u zajednicu, a da nikome ne preotme osobnost i slobodu.⁴⁰ Stoga sveti Pavao tvrdi: „Ta u jednom Duhu svi smo mi u jedno tijelo kršteni, bilo Židovi, bilo Grci, bilo robovi, bilo slobodni. I svi smo jednim Duhom napojeni.“ (1 Kor, 12, 13). Duh, koji je nezasluženi dar Kristov, izlijeva se na svakog vjernika u Crkvi i time tvori Kristovo crkveno tijelo. U tom smislu Vidović kaže: „Crkva – Kristovo tijelo ne nastaje prihvaćanjem određenog nauka, čak ni vršenjem određenih djela, nego povezanošću sa Sinom Božjim po Duhu Svetom koja rađa međusobnu povezanost po uzoru i djelotvornošću povezanosti Boga i Krista.“⁴¹ Stoga je Duh Sveti onaj po kojem se pristupa Ocu (usp. Ef 2, 14–18). Crkva je snagom Kristova križa kroz djelovanje Duha svima pružila mogućnost spasenja koje je trajno otvoreno kako bi na koncu vremena ljudi boravili u Bogu. Prema tome, Crkva, Duh Sveti i Krist čine jedinstvo koje ne može biti raskinuto.⁴²

2.1.3. Kriteriji istinitosti karizmi

Crkva obiluje mnoštvom milosnih darova Duha. Oni nisu povlastica pojedinca, već životni princip Crkve i upravo zato darovi dani pojedincu nisu za njega samog nego na izgradnju čitave Crkve.⁴³ Pavao u Poslanici Korinćanima spominje različita ponašanja u Crkvi za koja kaže kako proizlaze iz djelovanja Duha (usp. Kor 12, 4–11). Stoga on nudi popis izvanrednih karizmi u zajednici, kao što su dar mudrosti i znanja, ozdravljenje ili pak činjenje čudesu (usp. 1 Kor 12, 8–10), ali i redovite darove poput posluživanja, poučavanja, tješnja, dijeljenja, obavljanja starješinske službe te iskazivanje djela milosrđa (usp. Rim 12, 6–8).⁴⁴

³⁸ Usp. *Isto*, 771.

³⁹ *Isto*, 771.

⁴⁰ Usp. Veronika Nela Gašpar, *Teološki govor o Duhu Božjem*, 56.

⁴¹ *Isto*, 769.

⁴² Usp. Ivan Dugandžić, *Biblijska teologija Novoga zavjeta*, 118.

⁴³ Usp. *Isto*, 119.

⁴⁴ Usp. *Isto*, 91.

Može se reći kako je Pavao razvrstavanjem karizmi u dva smjera stvarao sliku idealne zajednice kakvu bi želio. U njoj bi svaki pojedinac mogao shvatiti svoje mjesto u zajednici i time ga u potpunosti ostvariti. Stoga bi izvanredni darovi koristili u ostvarenju služenja, ali uz poštovanje i poslušnost prema redovitim darovima. Valja naglasiti kako Pavao tim razvrstavanjem ne suprotstavlja institucionalnu strukturu Crkve karizmatskoj. Zapravo je Pavlu jako stalo do toga da se različiti darovi međusobno potpomažu jer su oni izraz iste Božje milosti s različitim zadaćama.

Svoja promišljanja o Duhu Pavao razvija u tri smjera. Najprije, načelno vrednuje darove u odnosu prema Kristu i tijelu Crkve, potom prikazuje darove kao milost, osobito ljubav kao najizvršnji put do svih darova i, na koncu, osvrćući se na poteškoće Crkve u svezi s duhovnim darovima, promatra one koji su obdareni darovima ističući povezanost te obdarenosti s rastom zajednice i zajedništva.⁴⁵ Pavao ima pozitivno mišljenje o darovima Duha, to jest karizmama i njihovu mnoštvu, ali također upozorava kako se radi o bogatstvu koje može imati i opasne posljedice. Duh, prema Pavlu, ima ključnu ulogu za cjelokupnu kršćansku egzistenciju. Stoga Duh ne djeluje izvana nego iznutra u svakidašnjem kršćanskom životu. Na tom tragu i Kasper ističe: „On nije snaga izvanrednoga, nego radije snaga da se ono redovno vrši na izvanredan način.“⁴⁶

Poradi svega navedenog, Pavao naglašava važnost razlikovanja karizmi zbog čega razlikovanje postavlja u dva kriterija. Tako se prvi kriterij očituje u prihvaćanje Kristova Gospodstva, koje se po Pavlovu mišljenju može dogoditi samo uz vodstvo Duha (usp. 1 Kor 12, 3). S druge strane, neprihvatanje Kristova Gospodstva jasan je dokaz kako je netko bez Duha. Na tom tragu, on tvrdi: „Nitko tko u Duhu Božjem govori ne kaže: ‘Prokletstvo Isusu.’ I nitko ne može reći: ‘Gospodin Isus’ osim u Duhu Svetom.” (1 Kor 12, 3). Ono što Pavao želi reći jest zapravo kako je vjera u Isusovo Gospodstvo temeljni duhovni dar i kao takav dar ona ne može biti plod ljudskih napora ili shvaćanja. Drugi kriterij koji sveti Pavao naglašava jest izgradnja zajednice i crkvene službe. Duh se tako daje na opću korist, različiti darovi Duha trebaju se međusobno podupirati (usp. 1 Kor 12, 4–30).⁴⁷ Duh se očituje u Crkvi, tj. za nju, i njegovi darovi služe za njezinu izgradnju. Zato Vidović u objašnjavanju Pavlove misli naglašava: „Izgradnja Crkve je temeljno mjerilo vrjednovanja darova. Značajna je u tomu kontekstu Pavlova izjava: ‘Hvala Bogu, ja govorim drugim jezicima većima nego svi vi. Ali draže mi je u Crkvi reći pet riječi po svojoj pameti, da i druge poučim, negoli deset tisuća

⁴⁵ Usp. Marinko Vidović, *Pavao i njegova misao*, 285.

⁴⁶ Walter Kasper, *Bog Isusa Krista*, UPT, Đakovo, 2004., 312.

⁴⁷ Usp. *Isto*, 313.

riječi drugim jezikom' (1 Kor 14, 18s). Pavao više cijeni proročki govor nego govor u jezicima jer mu je kriterij vrjednovanja izgradnja crkvenoga zajedništva. Proročki govor mogu razumjeti svi članovi Crkve, a govor u jezicima, osobito ako je bez tumača, govori samo onomu tko je njime obdaren, a ne i Crkvi.⁴⁸ Pavao ne dopušta bilo kakvu pomisao na to da se darovi Duha na bilo koji način prikazuju kao dokazivanje nadmoći u posjedovanju darova Duha. Darovima u ljubavi Duh čini čovjeka otvorenijim za Boga i bližnjeg kako bi se na taj način izgrađivala zajednica. Stoga se može reći kako je najveće mjerilo istinitosti svih darova upravo ljubav (usp. 1 Kor 13, 13). Ljubavlju je Duh iskustvena snaga kršćanskog života koji tako biva ispunjen nesebičnošću i nekoristoljubivošću, a svoju puninu očituje kroz zajednicu.

2.2. Pneumatološki deficit

Crkva je sazdana od mnoštva članova koji vezom savršenstva s Kristom kao svojom glavom čine jedno Tijelo. U njemu svaki ud izvršava svoj poziv i svoje poslanje. Ipak, povijest teologije svjedoči da se institucionalna Crkva nauštrb kristološkog imperativa počela malo po malo zatvarati pred Duhom Svetim. Može se reći kako ga je nakon patrističkog razdoblja sve do novijeg vremena gotovo istisnula iz teološke misli, tj. zaboravila je na njega. Ipak, u tom vremenu Duh je počeo djelovati na novi i drukčiji način te je tako preko pojedinaca obilnije darivao Crkvu karizmama. Shodno tome, na poticaj Duha Svetog razvio se i veliki broj novih redova, ali i crkvenih pokreta. Činjenica da su njegovi darovi znali biti i predmetom zlouporabe ili su karizme pogrešno tumačene, upućuju na važnost oslušivanja djelovanja Duha Svetog i provjere u skladu s istinama vjere kako bi se djelo Duha Svetog razlikovalo od djelovanja ljudskog duha ili pak zloduha. S druge strane, potrebno je karizme i uvijek nove poticaje Duha u laicima i laičkim udruženja usuglasiti s institucijom Crkve i hijerarhijskim nastojanjem.

Zaborav Duha ili tzv. pneumatološki deficit u teološkim traktatima prije Drugog vatikanskog koncila nije uzrokovan samo inzistiranjem na kristocentričnosti teologije. S obzirom na otajstvenost Božjeg Duha i govor o njemu u simbolima te uzevši u obzir i lijenost ljudskog duha, postaje poprilično jasno zašto je Duh Sveti doživio zaborav. Doba racionalizma, crkvena juridistička ustrojenost koja je vezana za strogo poštivanje pravila, „nepovjerenje prema neočekivanim potezima Duha, želja da se hoda ustaljenim putovima,

⁴⁸ *Isto*, 288.

strah od svega novog, strah od Duha Svetog⁴⁹ naprosto su rezultirali rascjepom između duhovnosti i dogmatike. Tim rascjepom nastali su pojmovi puni teoloških promišljanja, ali i manjak vjerskog iskustva te potpunog predanja vodstvu Duha Svetog. A bez predanja Duhu, tj. bez iskustvenog doživljaja, duhovnost ostaje ogoljena, manjka joj ono zbog čega i jest katolička duhovnost. Tako dobivamo duhovnost ostalu na infantilnom djelovanju, duhovnost koja ne ispunjava svoj potpuni potencijal. Samo djelovanje Duha Svetog ne označava anarhiju, već omogućava razvoj karizmi pojedinaca poštujući pritom hijerarhijski ustroj Crkve i djelovanje darova Duha s pomoću službenika Crkve.

Upravo je zato papa Leon XIII. 1897. godine enciklikom *Divinum illud munus* pozvao na obnovu pobožnosti Duhu Svetom. Papa Pio XII. u svojoj enciklici *Mystici corporis* otkriva Duha Svetog u Crkvi koji je više od izvanjskih zakona izvor njezina života. Konačno, Drugi vatikanski sabor donosi porast zanimanja za teološki govor o Duhu Svetom, utemeljen na kristološkim i biblijskim promišljanjima. Tako se prisutnost Duha Svetog spominje u govorima o liturgiji, čovjeku, duhovnosti, Crkvi, katezezi, eshatologiji, ekumenizmu... Koncil nije razvio neku novu teologiju o Duhu Svetom, već je naglasio prisutnost Duha u važnim područjima kršćanskog života iz čega je proizišlo i snažnije štovanje i proučavanje u vremenu nakon Koncila.

Na baštini koncilskih tekstova Ivan Pavao II. prepoznao je važnost shvaćanja i prihvaćanja Duha Svetog, stoga naglašava: „Doista, svojim naukom o Crkvi u sebi i o Crkvi u svijetu koncilski nas, naime, tekstovi potiču da se sve više i više udubljujemo u otajstvo trojednog Boga, slijedeći put evanđelja, otaca, liturgije: put koji nas vodi k Ocu – po Kristu – u Duhu.“⁵⁰ Iako su spisi prije Drugog vatikanskog koncila djelovanje Duha Svetog pripisivali samo pojedinim *dušama* kršćana, jasno je kako se nakon Drugog vatikanskog sabora spisi usmjeravaju sve više na Duha Svetog i njegovo djelovanje te se osjeća jači poziv za njegov navještaj. Time se obnovila i svijest o karizmama u Crkvi. Stoga Alfred Schneider tvrdi: „Crkva se prema Drugome vatikanskom saboru ne izgrađuje samo institucionalnim sredstvima nego i neizmjernim mnoštvom darova Duha Svetoga.“⁵¹ Takvo novo poimanje Crkve kao one koja je ispunjena Duhom Svetim, koji može djelovati u smjeru u kojem on to hoće, zapravo čini da se Crkva neprestano nanovo stvara i postaje trajni novi događaj. Otvaranjem Duhu Svetom stvorio se zdrav smisao za prihvaćanje novog, rodila se sloboda nekih novih putova navještenja evanđelja, kao i spremnost odgovora na poziv Duha Svetog.

⁴⁹ Alfred Schneider, *Na putovima Duha Svetoga*, 12.

⁵⁰ DeV, br. 2.

⁵¹ Alfred Schneider, *Na putovima Duha Svetoga*, 30.

2.3. *Obnova Crkve kroz darove i karizme*

Crkva, koja je u isto vrijeme Božja i ljudska, sveta i grešna, trajno je u procesu obnove. Budući da se svaka istinska obnova može dogoditi samo iznutra, jasno je kako se i obnova Crkve može i treba događati samo unutar nje same. Svi pokušaji obnove Crkve izvana nisu urodili plodom, nego su izazvali još veće raskole. Djelovanje Duha Svetog tijekom povijesti Crkve potvrdilo je kako je preduvjet za obnovu zajedništvo s tradicijom i predajom, tj. iskustvom Crkve i njezinim izvorima. Obnova je proces koji iziskuje vrijeme i okruženje u kojem Crkva djeluje. Stoga kako bi se uopće mogla dogoditi, nužno je ponajprije razumjeti potrebe i znakove vremena u kojem se Crkva nalazi. To svjedoči i Drugi vatikanski koncil kad kaže: „Crkva je dužna da u svako vrijeme ispituje znakove vremena i tumači ih u svjetlu evanđelja tako da uzmogne odgovoriti na vječna ljudska pitanja o smislu sadašnjeg i budućeg života te o njihovu međusobnom odnosu, i to na način kako odgovara svakom pojedinom naraštaju. Stoga je potrebno spoznati i razumjeti svijet u kojem živimo, njegova očekivanja, težnje i često dramatičan značaj.“⁵² Tek spoznajom vremena pod vodstvom Duha Svetog, snagom otkupljenja u Isusu Kristu, obnova se može u potpunosti ostvariti.

2.3.1. *Karizme i hijerarhija*

Obnove Crkve nema bez karizme. Ona ima u sebi obnoviteljski dinamizam. Sam pojam *karizma* dolazi od grčke riječi *harisma*, što znači sklonost, milost. U današnjem shvaćanju pojam ima različita značenja i koristi se u profanom, ali i u religijskom smislu. S obzirom na višeznačnost pojma, valja ga upotrebljavati oprezno. U profanom smislu karizma je sposobnost da se djeluje na druge ili stekne vlast, dok se u religijskom može tumačiti kao ekstaza ili pak nešto što se odvija spontano. Prema Marinku Vidoviću, u kršćanskom smislu „karizma ovisno o kontekstu, ulozi i objektu na koji se odnosi, ima vrlo raznolika značenja: 1. ljudske sposobnosti koje se prepoznaju djelovanjem Duha i upotrebljavaju za proslavu Krista i izgradnju zajednice; 2. nadnaravni dar/ovi kojima čovjek surađuje na spasenju drugoga; 3. očitovanje Duha usmjereno spasenju u Kristu i izgradnji njegova tijela bez sakramentalnoga i institucionalnoga posredovanja; 4. posebni udio pojedinca na Kristovu gospodstvu. Sva ta značenja imaju samo jedan zajednički nazivnik: obdarenost sa strane Boga koju se ničim ne može zaslužiti“.⁵³ Shodno tome, može se zaključiti kako su karizme darovi Duha koji su usko

⁵² Usp. Drugi vatikanski koncil, *Gaudium et spes. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu*, u: *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008., br. 4. (= GS).

⁵³ Usp. Marinko Vidović, *Pavao i njegova misao*, Crkva u svijetu, Split, 285.

vezani za unutarnji život Crkve te su njezin konstitutivni dio. S druge strane, hijerarhija izvire iz Duha jednako kao i karizme. Shodno tome, karizme i hijerarhija tvore cjelokupnost Crkve kroz koju djeluje Duh i čini je institucijom spasenja.⁵⁴

Govoreći o suradnji Crkve kao hijerarhijske zajednice i karizme kao dara Duha, Drugi vatikanski sabor uči: „Duh stanuje u Crkvi i u srcima vjernika kao u hramu (usp. 1 Kor 3, 16; 6, 19), i u njima moli i daje svjedočanstvo o njihovu posinjenju (usp. Gal 4, 6; Rim 8, 15–16 i 26). On uvodi Crkvu u svu istinu (usp. Iv 16, 13), ujedinjuje je u zajednici i službi, poučava je i vodi raznim hijerarhijskim i karizmatičkim darovima i uresuje je svojim plodovima (usp. Ef 4, 11–12; i 1 Kor 12, 4; Gal 5, 22). Snagom Evanđelja čini da se Crkva pomlađuje, i neprekidno je obnavlja i vodi k savršenom sjedinjenju s njezinim Zaručnikom.“⁵⁵ Koncil ovdje govori o karizmama kojima djeluje Duh Sveti, ali pritom ne postavlja opreku između karizme i hijerarhije. Bilo bi uistinu tragično promišljanje koje bi dovelo do zaključka kako su karizme i hijerarhija oprečne. Karizme su, kao i hijerarhija, dar Duha Svetog i kao takve zajedno vode Crkvu. One se ujedinjuju i upotpunjuju u svojem različitom djelovanju i time pokazuju crkveno bogatstvo i jedinstvo različitosti. Na tragu sv. Pavla možemo reći kako obje djeluju u jednom Tijelu Kristovu, ali kao različiti udovi. Međutim, valja naglasiti kako su karizme podređene hijerarhiji, moraju biti eklezijalne i ne mogu se promatrati mimo drugih crkvenih službi. Sam koncil upućuje kad u nastavku zaključuje: „Jedan je Duh koji, u skladu sa svojim bogatstvom i prema potrebama služba, raspoređuje svoje različite darove na korist Crkvi. Među tim darovima ističe se milost apostola; njihovoj vlasti sam Duh podvrgava i karizmatike.“⁵⁶

2.3.2. *Karizma razlučivanja duhova*

Duh Sveti dariva Crkvu mnoštvom karizmi, a jedna je od važnijih razlučivanje duhova. Kad se govori o duhovnoj sferi, jako je važno znati prepoznavanje i razlikovanje duhova. Nije sve što ima svoj korijen u duhu nužno plod i djelo Duha Svetog jer osim Duha Božjeg postoji i ljudski duh, ali i zloduh. Duhovna zbivanja uvijek se i kod svakog manifestiraju na različite načine. Shodno daru razlučivanja, čovjek može razlikovati duhovne

⁵⁴ Usp. Nela Veronika Gašpar, *Teološki govor o Duhu Božjem*, 135.

⁵⁵ Usp. Drugi vatikanski koncil, *Lumen Gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi*, u: *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008., 4. (= LG).

⁵⁶ Usp. LG, br. 7.

vrednote i samim time biva sposoban odagnati zabludu. Samo razlikovanje duhova nije nešto što se događa trenutno, nije *matematička* metoda, nego je više riječ o procesu.⁵⁷

Duhovi koji su u čovjeku na zajedničkom djelu mogu se svrstati u tri skupine. Tako postoji djelovanje čovjekova duha, koji zapravo čini skup čovjekovih duhovnih sposobnosti i čina. Drugim riječima, čovjekov duh jest čovjek sam, njegovo svjesno *ja*. Taj duh podliježe promjenama, dok je ono nepromjenjivo u čovjeku Božanski Duh. On se očituje u ljudskoj savjesti, činima i osjećajima, nikad mimo njih, premda se sam od njih razlikuje. Treća vrsta djelovanja duha u čovjeku jest djelovanje duha tame, tj. Sotone. Njegovo djelovanje očituje se na način da on dolazi u čovjeka izvana. Postupno ulazi u čovjekovu svijest i time oblikuje njegove čine. On nije istovjetan s ljudskim duhom, ali se u njemu očituju strahovite moći zla koje kao takve nadilaze čovjekovu dimenziju.

Prepoznavanje ljudskog, Božjeg Duha i zlog duha u čovjeku uvijek se najbolje očituje prema plodovima. Shodno tome, ljudski duh djeluje tako da čovjek vrednuje i sudi stvari po vlastitom nahođenju, vođen navezanošću na vlastite ideje i stavove. Također traži svoje potrebe premda one mogu naštetiti pojedincu ili zajednici u kojoj se nalazi. Takvo djelovanje zapravo vodi k razdoru. Na sličan način očituje se i djelovanje zlog duha koji teži laži, odbija poslušnost i uglavnom čovjeku nedostaje unutaršnjeg mira. S obzirom na to da davao nema odnosa, jer ga je grijehom izgubio, on pokušava to nadoknaditi uvlačeći se u čovjekovo srce i na taj način razara ljudske odnose. Stvarajući dojam mogućnosti života izoliranog od drugih, zloduh zapravo uništava čovjeka i odjeljuje ga i od sebe i od Boga. S druge strane, djelovanje Božanskog Duha manifestira se hodom u istini i poslušnosti, kao i mirom te vedrinom. Čovjek vođen Duhom Božjim onaj je koji je umjeren u svojim riječima i djelima, u skladu je s objavom te je uravnotežen. Duh Božji od čovjeka stvara osobu koja je u ljubavi, a samim tim u relaciji je prema i za drugog. Tako čovjek vođen Duhom Božjim gradi zajedništvo i odnose jer samo Duh Sveti i može biti sav usmjeren prema drugom.⁵⁸

Za jasnije shvaćanje kriterija za razlikovanje duhova po kojima čovjek može djelovati, mogu se navesti određene postavke. Ono što je od Duha Božjeg može se opisati na način da je u skladu s objavljenim istinama, Božjim zakonom, duhom evanđelja te zdravim razumom (realno je i konkretno). Čovjeka približava Bogu i zajednici vjernika, otvara ga prema drugom i potiče na djelatnu ljubav. Čini čovjeka nesebičnim, a u zajednicu donosi slogu i prihvaćanje.

⁵⁷ Usp. Diego Fares, Pomoć u rastu sposobnosti za razlučivanje, *Obnovljeni život* 72 (2017.) 1, 119–127, ovdje 119.

⁵⁸ Usp. Petar Janjić, Kako prepoznati da osoba djeluje po Duhu Svetomu? Kriterij razlučivanja duhova, *Glas Koncila*, 29/2020., 170–174.

Nadalje, ispunjava čovjeka na način da mu daje duboki smisao, oslobađa ga od grijeha i poštuje čovjekovu slobodu. Donosi mir, sigurnost, radost i strpljivost te potiče na praštanje. Oslobađa čovjeka od licemjerja, lažne poniznosti, sitničavosti te mu pomaže prihvatiti se onakvim kakav jest – bez uzdizanja, ali i podcjenjivanja. Uvijek na prvo mjesto stavlja Boga i teži isključivo za Njegovom slavom, ne ucjenjuje, ne zastrašuje, ne uvjetuje te se ne služi manipulacijom bilo kakve vrste. Događa se bez velike senzacionalnosti i buke. Ono što nije od Duha Svetog u suprotnosti je s objavljenim istinama, Božjim zakonom, duhom evanđelja, ali i zdravim razumom. Čovjeka udaljava od Boga i zajednice vjernika, izolira ga od drugih i čini neosjetljivim za potrebe bližnjeg. Usredotočuje ga isključivo na sebe, ali i na zanemarivanje vlastitih dužnosti. Unosi u zajednicu nemir, rasulo, zbrku i nered. Čovjeka ostavlja praznim, uvodi ga u napast i navodi na grijeh. Zarobljava ga i uvodi u navezanost i posesivnost, ujedno i ostavlja dojam prisile i neslobode. U čovjeka unosi nemir, tjeskobu, sumnju, nestrpljivost i strah. Čini ga oholim, umišljenim, lažno poniznim, licemjernim. Potiče na laž, proklinjanje, zamjeranje i nepraštanje. Stavlja sebe na prvo mjesto i teži za svojom slavom mimo Boga. Uključuje senzacionalnost, buku, isticanje i kič. Naplaćuje se duhovno dobro i pomoć, ucjenjuje, uvjetuje, zastrašuje ili se služi manipulacijom bilo kakve vrste. Promovira kult osobe, vođe, ali isto tako sadrži i elemente relativizma, racionalizma, materijalizma, hedonizma, praznovjerja, ezoterije, magije ili pak okultizma.⁵⁹

Iz navedenog slijedi da razlikovanje duhova nije ljudska mudrost nego Božji dar. Takav dar čovjek može upotrebljavati onda kad živi iz ovisnosti i predanosti Bogu, ali isto tako razvoj tog dara zahtjeva i ljudsko djelovanje. Duh Sveti puše gdje hoće, on je savjetnik, ali ne došaptava gotova rješenja bez čovjekova napora.⁶⁰ Premda na čovjeka mogu utjecati tri vrste duhova, važno je odagnati strah i nepovjerenje prema darovima, tj. karizmama. Drugim riječima, u darove Duha treba imati povjerenja i primati ih otvorenog srca. Drugi vatikanski sabor u tom smislu ističe: „Budući da su te karizme, bilo one najsjajnije bilo one jednostavnije i raširene, osobito prilagođene potrebama Crkve i korisne, valja ih primati sa zahvalnošću i s utjehom. Izvanredne pak darove ne valja lakoumno zahtijevati niti se smiju preuzetno očekivati plodovi za apostolsko djelovanje; naprotiv, sud o njihovoj ispravnosti i urednoj uporabi pripada onima koji presjedaju Crkvi i kojima posebno pripada to da Duha ne trnu, nego sve provjere i zadrže ono što je dobro.“⁶¹ Ovakvim načinom promišljanja karizmi utabao

⁵⁹ Usp. Mijo Nikić, Razlike između Božjih i đavlijih djela, na: <https://rastimougospodinu.com/p-mijo-nikic-razlike-između-bozjih-i-davlijih-djela>, (27. 6. 2022.).

⁶⁰ *Isto*, 169.

⁶¹ LG, br. 12.

se put za većim traganjem Duha Svetog. Stoga je naročito u postkoncilsko vrijeme, karizmama koje šalje Duh Božji, došlo do uzlazne putanje djelovanja pojedinaca u Crkvi i osnivanja raznih crkvenih pokreta.

2.4. Laici

Očitovanjem Duha kroz laike otvorio se novi put i način djelovanja Crkve u svijetu. Sam izraz laik dolazi od grčke riječi *laos*, što znači narod. Još u Starom zavjetu Židovi su sebe smatrali izabranim narodom, a za taj su pojam rabili riječ *am*, što grčki jezik prevodi s *laos*.⁶² U prvoj Crkvi kršćani su sebe nazivali *braćom*, *vjernicima*, *učenicima* ili, jednostavno, *Crkvom*. Prije nego što su se prozvali kršćanima upotrebljavali su nazive poput *narod Božji*, a grčkom riječju *kleros*, označavali su pojam izabranosti. Važno je naglasiti kako su se, s obzirom na izabranost, svi kršćani smatrali klerom, a s obzirom na pripadnost Bogu, tj. Božjem narodu, smatrali su se laicima. Na tom tragu, Adolf Polegubić tvrdi: „Iz toga proizlazi jednakopravno dostojanstvo svih kršćana kao nositelja i kleričke i laičke dimenzije.“⁶³ Stoga laici imaju svoje dostojanstvo u Božjem narodu jer su i klerici i laici jednaki po dostojanstvu zbog krštenja u Kristu.

Tijekom povijesti Crkve i djelovanjem u različitim službama klerici se sve više počinju izdvajati od općeg Božjeg naroda. Izdvajanje je dovelo do samostalnijeg razvoja uloge laika. Tako i Andrija Šuljak tvrdi: „Počinju se razvijati prvi oblici tradicionalne crkvene organizacije u juridističkom smislu, što dovodi i do kategoriziranja članova Crkve.“⁶⁴ Shodno tome, razvojem pojma klerik paralelno se degradira pojam laik. Najveća takva degradacija odvila se u srednjem vijeku kad je dobio i konačan negativan prizvuk.⁶⁵ Tako se pojmom laik počelo označavati sveopće pučanstvo, ali je izraz označavao i nepismene, tj. neškoloovane, osobe. U doba renesanse, deizma i prosvjetiteljstva laikom se označava netko udaljen od Crkve, čime prvotni izraz za pripadnost narodu Božjem dobiva potpuno suprotno značenje.

Promjene se događaju tek u 19. stoljeću pojavom katoličkih akcija u kojima su vjernici laici mogli sudjelovati u apostolatu Crkve.⁶⁶ Konačno, snagom Duha dogodilo se aktivnije djelovanje laika u Crkvi nakon Drugog vatikanskog sabora. Sabor se ipak čuva strogo

⁶² Usp. Adolf Polegubić, *Stoljeće katoličkog laikata u Hrvatskoj*, Glas Koncila, Zagreb, 2007., 14.

⁶³ *Isto*, 14.

⁶⁴ Andrija Šuljak, Laik vjernik kroz povijest Crkve, *Bogoslovska smotra* 57 (1987.) 3–4, 163–169, ovdje 165–166.

⁶⁵ Usp. Adolf Polegubić, *Stoljeće katoličkog laikata u Hrvatskoj*, 15.

⁶⁶ Usp. *Isto*, 15.

definiranja samog pojma, stoga se zadržava na tipološkom opisu koji glasi: „Pod nazivom laika ovdje se razumiju svi Kristovi vjernici, osim članova svetog reda i od Crkve odobrenog redovničkog staleža, to jest Kristovi vjernici koji su krštenjem pritjelovljeni Kristu i ustanovljeni kao Božji narod, a na svoj su način učinjeni dionicima Kristove svećeničke, proročke i kraljevske službe te u Crkvi i u svijetu obnašaju svoj dio poslanja cijeloga kršćanskog naroda.“⁶⁷ U tom je smislu Drugi vatikanski sabor, kako tvrdi Adolf Polegubić, „vratio tom pojmu onaj davni smisao i dostojanstvo naroda Božjeg i općeg svećeništva vjernika. Danas vjernici laici sudjeluju u bogoslužju, studiraju teologiju, angažirani su u apostolatu u Crkvi i svijetu, osnivaju laičke organizacije i društva. Jednom riječju, oni danas postaju svjesni svoga i crkvenoga i društvenog poslanja“.⁶⁸ Laici su oni koji su pozvani djelovati u svijetu koji je njima vlastit, a njihov apostolat temelji se na ispunjavanju spasiteljskog poslanja Crkve. Oni donošenjem vijesti o Kristu i usavršavanjem evanđeoskog duha ostvaruju taj cilj.⁶⁹ Shodno tome, može se reći kako laici svojim djelovanjem u Crkvi postaju poslanici Duha. Međutim, pozvani su ispunjavati i svoj apostolat iz mandata na koji ih poziva i hijerarhija koji se očituje u suradnji i poslušnosti.⁷⁰

Crkveno bogatstvo očituje se u različitosti službi u Crkvi, ali u istom jedinstvu poslanja. Kao što apostolski nasljednici imaju vlast za poučavanje, upravljanje i posvećivanje, tako i laici kao dionici Kristove proročke, svećeničke i kraljevske službe imaju svoju ulogu i poslanje u Crkvi i svijetu. Laici su proročkom službom pozvani svojim životom i riječju naviještati Krista, čime su svjedoci evanđelja. Stoga, Drugi vatikanski sabor tvrdi: „Krist, veliki prorok koji je svjedočenjem života i snagom riječi proglasio Očevu Kraljevstvo, ispunja sve do punoga očitovanja slave svoju proročku službu ne samo po hijerarhiji – koja u njegovo ime i njegovom vlašću naučava – nego i po laicima, koje je tako učinio svjedocima i opremio ih osjećajem vjere i milošću riječi da snaga evanđelja sjaji u svagdašnjem obiteljskom i društvenom životu.“⁷¹

2.4.1. Duh potiče laike

Osim što snagom Duha naviještaju svijetu Crkvu, laici naviještaju i Duha u Crkvi. Shodno tome, laici osim navještenja evanđelja u svijetu po proročkoj službi ponekad imaju

⁶⁷ LG, br. 31.

⁶⁸ *Isto*, 15.

⁶⁹ Usp. Drugi vatikanski koncil, *Apostolicam actuositatem, Dekret o apostolatu laika*, u: *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008., br. 5. (= AA).

⁷⁰ Više u AA, br. 23–24.

⁷¹ LG, br. 35, 1

dužnost očitovati i svoje misli hijerarhiji i o dobrobiti Crkve. Laici koji su posvećeni u Kristu i pomazani Duhom Svetim čudesno su pozvani da se u njima rode obilni plodovi Duha. Na taj način obavljaju svoju svećeničku službu po kojoj su sva njihova djela učinjena u Duhu. To su molitva, bračni i obiteljski život, rad, odmor, postaju duhovna proslava Boga.

Po kraljevskoj službi laici primaju milosti za nadvladavanje grijeha i preoblikovanje života jer se onaj koji gospodari svojim tijelom i vlada svojom dušom može nazvati kraljem.⁷² Konkretno, kraljevskom službom u snazi Duha laici posvećuju svijet Bogu. Tako su pozvani i udruživati se kako bi postigli moralnu vrijednost društva. Na tom tragu Katekizam Katoličke Crkve upućuje: „Neka laici, i udružujući svoje sile, tako ozdravljaju ustanove i prilike u svijetu, ako one gdje na grijeh potiču, da budu sve dovedene u sklad s načelima pravde te ne smetaju, nego pogoduju vršenju kreposti.“⁷³ Stoga se plod cjelokupnog duhovnog rada laičkih službi sve više može prepoznati i kroz crkvene pokrete, gdje je laički doprinos od iznimne važnosti. Zapravo se može reći kako su, potaknuti Duhom, nositelji crkvenih pokreta upravo laici, a na taj način oni svojim životom i angažmanom prenošenja vjere na najočitiiji način svjedoče evanđelje. Tako kroz crkvene pokrete mogu uistinu biti milosni dar u sredini u kojoj se nalaze.

2.4.2. Kriteriji crkvenosti laičkih udruženja

Iako udruživanje vjernika u Crkvi nije nova pojava, uzlaznu putanju laičkih udruženja i pokreta potrebno je pratiti kako se ne bi dogodila zlouporaba karizme utemeljitelja. Duh Sveti pruža slobodu različitosti, međutim, nije nužno svaki novi pokret potaknut djelovanjem Duha Svetog. Stoga valja obratiti posebnu pozornost pri određivanju *kriterija*. Tijekom vremena i rastom vjerničkih udruženja i pokreta na poticaj Duha osjetila se potreba i za njihovim definiranjem kako bi se sačuvala dana karizma utemeljitelja. Stoga je Crkva razvila kriterije prosuđivanja crkvenih pokreta i laičkih udruženja. Oni služe crkvenim vlastima kako bi se pratila, ali i bolje razvijala udruženja i pokreti. Tako oni, s jedne strane, pokazuju ono što se kod pokreta i vjerskih udruženja cijeni, ali također potiču na pažnju u smislu pastoralnih prioriteta Crkve u vremenu gdje je evangelizacijsko poslanje velika potreba.⁷⁴

Pobudnica *Christifideles laici* donosi pet teoloških kriterija crkvenosti za laička udruženja u Crkvi: „1. odgovornost u ispovijedanju cjeline katoličke vjere, 2. davanje

⁷² Usp. KKC, 908.

⁷³ KKC, 909.

⁷⁴ Usp. Ivica Jurić, *Pokreti i nove zajednice u župi*, Crkva u svijetu, Split, 2021., 105, 146.

prvenstva pozivu kršćanina na svetost, 3. podudarnost i dioništvo u apostolskoj svrsi Crkve, 4. svjedočanstvo čvrstog i uvjerenog zajedništva, 5. nastojanje oko ponaznočenja u ljudskom društvu⁷⁵. Crkveno učiteljstvo nadopunilo je i proširilo kriterije dane u pobudnici i danas postoji osam kriterija. Ivica Jurić navodi: „Prvi kriterij za razlučivanje karizmatičkih darova jest *prvenstvo poziva svakog kršćanina na svetost (...)*, drugi je kriterij *zalaganje u misionarskom širenju Evanđelja (...)*, treći je kriterij *odgovornost za ispovijedanje katoličke vjere (...)*, četvrti je kriterij *svjedočenje čvrstog i uvjerenog zajedništva, u sinovskoj odanosti papi i biskupima (...)*, peti je kriterij *priznavanje i poštovanje uzajamne komplementarnosti s drugim karizmatičkim sastavnicama u Crkvi (...)*, šesti je kriterij *prihvatanje provjera u prosuđivanju karizmi (...)*, sedmi je kriterij *prisutnost duhovnih plodova. (...)* Na koncu, kao posljednji kriterij donosi se *društvena dimenzija evangelizacije.*“⁷⁶

Ivan Pavao II. na poseban način osluškivao je mogućnost sukoba između institucionalne i karizmatičke dimenzije Crkve. Stoga je često naglašavao kako te dvije dimenzije nisu u suprotnosti i kako su obje dar Duha. One su nužne za božanski crkveni ustroj kako bi se mogla širiti Kristova poruka spasenja. Na tom tragu jako je važno da se svećenstvo shvati i živi kroz karizmu jer i sami svećenici imaju ulogu *pneumatika*, tj. osoba koje su potaknute i nadahnute Duhom Svetim. Takvo življenje službe može osloboditi klerike od institucionalne ukočenosti, što za posljedicu ima nutarnju otvorenost karizmi i osjet za djelovanje Duha Svetog, ali i za razlikovanje duhova. U takvoj atmosferi Crkva treba utemeljiti ustanove koje će na poseban način znati i moći razumjeti same sebe u otvorenosti prema sakramentu i u nastojanju usmjeravanja prema njemu. Crkva treba instituciju koja je i sama proizišla iz Duha, ali kroz nju mora ostati otvorena za primanje nekih novih i nepredvidivih Božjih darova.

2.5. Pokreti u Crkvi

Na valu karizmi Duha Svetog sve je veće prisustvo i djelovanje crkvenih pokreta. Oni su zapravo znak vremena, odnosno Božji odgovor na prilike vremena u kojem se nalazi Crkva. Ivica Jurić tvrdi: „Pokreti i nove zajednice izgledaju kao karizmatička hitna pomoć koja zajedno s mnogim drugim crkvenim iskustvima odgovara na potrebe poslanja Crkve, s jedne, i na potrebe vjernika, s druge strane.“⁷⁷ Tako su snagom Duha nastali novi crkveni pokreti

⁷⁵ Ivan Pavao II, *Christifideles laici*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1993., 30.

⁷⁶ Ivica Jurić, *Pokreti i nove zajednice u župi*, 146–148.

⁷⁷ Ivica Jurić, *Pokreti i nove zajednice u župi*, 125.

koji su na nov način ujedinili vjernike i time postali novi oblici crkvenog života. Sama Crkva također je pokret, poslanje koje počinje u Bogu Ocu i posredstvom Sina u Duhu Svetom uvijek iznova stiže do čovjeka i oblikuje ga na nov način. Stoga su i pokreti kao plodovi Duha dio tog poslanja.⁷⁸ Shodno tomu, kroz pokrete može se iščitati vidljivi znak nastavka Božjeg spasiteljskog plana, odnosno djelovanje Drugog Branitelja za spasenje čovjeka i njegovo pritjelovljenje Kristovu otkupiteljskom misteriju.

Važno je definirati i shvatiti sam pojam *pokreta* kako bismo ga mogli što jasnije shvatiti u izrazu *crkveni pokreti*. Pojam *pokret* često se veže za političko ili socijalno djelovanje određene skupine ljudi u svrhu nekog zajedničkog cilja. Takvi pokreti dovode do raznih ustanaka ili revolucija. Na sličan način djeluju i crkveni pokreti koji su plod Duha Svetog, a kojima je cilj dublje živjeti vjeru. Međutim, crkveni pokreti razlikuju se od drugih udruženja jer im je temeljno obilježje osobna karizma utemeljitelja i po njoj nastoje živjeti.⁷⁹ Donose u sebi novost življenja evanđelja te time na svjež način doprinose i obnovi u Crkvi polazeći od svojih zajednica u kojima djeluju. Oni su svakako novost u crkvenoj dinamici i samoshvaćanju. Ivan Pavao II. pokrete smatra očitovanjem slobode različitih oblika kojima se ostvaruje jedinstvena Crkva, a time se vjernike odgaja za stjecanje istinskog osjećaja pripadnosti u otajstvu zajedništva.⁸⁰ S druge strane, Joseph Ratzinger naglašava važnost razlikovanja struja, akcija i pokreta. Prema njemu, pokreti podrazumijevaju velike obnoviteljske inicijative u povijesnom hodu Crkve na čijem se početku uglavnom nalazi karizmatički vođa. Često su takvi pokreti uobličeni u zajednice i žele evanđelje živjeti na nov način. Suprotno takvim pokretima, Ratzinger naziva liturgijske, ekumenske i marijanske pokrete *strujanjima*, dok ostale manje pokrete u Crkvi naziva *akcijama*.⁸¹

Svaki je pokret u Katoličkoj Crkvi nastao iz određene karizme utemeljitelja koja je dar Duha Svetog. Ivica Jurić na tom tragu naglašava: „Postoje poglavito tri odlike po kojima se pokreti razlikuju od drugih oblika udruživanja. To su karizmatička narav, karizma u sebi i konkretno zauzimanje kao posljedica pristupanja nekom pokretu.“⁸² Iako je svaki pokret različit, može se reći kako je jedna zajednička poveznica svim pokretima obnavljanje misionarskih poticaja, ljubav prema Crkvi i želja za služenjem Crkvi, kao i navještaj Evanđelja.

⁷⁸ Usp. *Isto*, 132.

⁷⁹ Usp. Ivica Raguž, *Crkveni pokreti kao Crkva u pokretu: promišljanja o ekleziološkome identitetu crkvenih pokreta*, Bogoslovska smotra, 78 (2008.) 2, 385–403, ovdje 390.

⁸⁰ Usp. Ivica Jurić, *Pokreti i nove zajednice u župi*, 108.

⁸¹ Usp. Nediljko Ante Ančić, *Razvitak i teološko mjesto duhovnih pokreta u Crkvi*, Bogoslovska smotra, 78 (2008.) 2, 245–269, ovdje 250–251.

⁸² Ivica Jurić, *Pokreti i nove zajednice u župi*, 109.

Nedvojbeno je kako su se crkveni pokreti mahom proširili među vjernicima. Postavlja se pitanje: Zašto je tome tako? Jasno je kako u suvremenom svijetu u središtu promišljanja nije Bog već čovjek. Za sve stvoreno novi ateizam nameće prirodoznanstvena objašnjenja, više-manje smanjuju se brojevi neprotumačenih pojava u svijetu i time se stvara dojam kako Bog jednostavno nije potreban. U isto vrijeme kad je u pitanju vjera, sve doktrine i znanstvena promišljanja nisu dovoljni. Vjernici više traže iskustvo Boga, nego članak o Bogu. Traži se osoban susret s Njim, doticaj kroz pobožnosti, susrete, molitvu... Može se reći kako se ono za čim vjernici žude očituje upravo pokretima i novim zajednicama. Tako oni postaju mjesta duhovnog iskustva i rasta jer žive bit kršćanstva koji je osobni odnos s Isusom Kristom.⁸³ Sukladno tome, može se reći kako vjernici vođeni Duhom kroz crkvene pokrete nastoje pronaći svoj vjerski identitet i živjeti autentičnijim kršćanskim životom. Stoga se kroz pokrete prepoznaje djelovanje Duha u Crkvi današnjice.

⁸³ Usp. *Isto.*, 120.

3. NEKI DVOJBENI ELEMENTI CRKVENOSTI POKRETA NA PRIMJERU NEOKATEKUMENSKOG PUTA

Crkveni su pokreti *val svježine* koji je Crkvi itekako potreban. Ipak, premda Duh puše gdje hoće, nerijetko pozivanje na njegovu otvorenost i nepredvidivost nosi sa sobom i određene dvojbe. Pritom se ne radi o tome da Duh Sveti ne vodi Crkvu ili pojedince, već potvrđuje činjenicu da Duh djeluje preko ljudskog duha. Stoga su poteškoće vezane uglavnom za samu strukturu pokreta te za odnos s crkvenom hijerarhijom u kojoj određeni pokret djeluje.⁸⁴ Upravo na te dvojbene elemente crkvenosti pojedinih pokreta potrebno je svratiti pozornost.

3.1. Duh izgrađuje crkvenost

Unutar pokreta često se uočava problem prenaplašavanja određenog vida vjere. Primjerice, jedni prenaplašavaju ulogu Svetog pisma, drugi darove Duha Svetog, treći molitvu za ozdravljenje ili neki od drugih izvanrednih darova.⁸⁵ Takvo naglašavanje dovodi i do potpuno krivog shvaćanja kršćanstva, koje nije *trgovina*, već je ponuda koja poziva na prihvaćanje svih segmenata vjere. S druge strane, selektivno shvaćanje vjere dovodi i do apsolutiziranja vlastitog kršćanskog iskustva. Nerijetko se smatra kako bi upravo ovakvo osobno iskustvo trebalo postati univerzalno jer je *jedino ono ispravno*. Joseph Ratzinger u tom smislu upozorava: „Postoji rizik jednostranosti koji dovodi do pretjerivanja posebnog poslanja koje ima svoj izvor u određenu razdoblju ili u snazi osobite karizme. Duhovno iskustvo kojemu se pripada življeno je ne kao jedan od oblika kršćanskog života, nego kao da je uvedeno u posjedovanje čiste i jednostavne cjelovitosti evanđeoske poruke: to može dovesti do apsolutizacije vlastitog pokreta, identificirajući ga sa samom Crkvom te ga shvaćajući kao put za sve.“⁸⁶ Posljedica je toga zatvorenost za druga duhovna iskustva, tj. karizme, što dovodi do jednostranog mišljenja u shvaćanju duhovnosti, kako vlastite tako i tuđe. Također se javlja i bijeg u intimnost vlastite skupine te neobraćanje pozornosti na razlikovanje duhova.⁸⁷ Kao jedan od ključnijih problema može se smatrati i navezanost na utemeljitelja. Tako Alojzije Čondić naglašava: „S druge strane, u nekim se skupinama nameće poteškoća određenog *psihologizma*, koji uređuje unutarnje ustrojstvo tih skupina, koje članovi ne shvaćaju cjelovito, pa njihovim duševnim potrebama prijeti opasnost zloupotrebe. U to ulazi

⁸⁴ Usp. Mihaly Szentmartoni, *Postkoncilsko buđenje laikata – pokreti u Crkvi*, 29.

⁸⁵ Usp. *Isto*, 29

⁸⁶ Joseph Ratzinger, *Novi izljevi Duha, Pokreti u Crkvi*, Verbum, Split, 2008., 51.

⁸⁷ Usp. Nedičko Ante Ančić, *Razvitak i teološko mjesto duhovnih pokreta u Crkvi*, 262.

navezanost na jakoga vođu i posvemašnja zavisnost o skupini.⁸⁸ S obzirom na navedene probleme postoji i realno promišljanje kako je tanka linija između određenih načina ponašanja crkvenih pokreta i sekte. Na tom je tragu i Ivica Raguž kad naglašava: „Karizme trebaju izbjeći opasnost da se zbog ograničenosti svoje karizme povuku u nekakav sektaški mentalitet unutar Crkve.“⁸⁹

Sljedeći element vezan je za odredbe Zakonika kanonskog prava s obzirom na to da se nejasnoće javljaju u smislu crkveno-pravnih poteškoća. Pokreti nemaju kanonski smještaj, stoga postoji određen zakonski vakuum.⁹⁰ Također u pravnom smislu javlja se problem za redovnike koji su u određenim pokretima i pripadaju svojim družbama. Stoga Ivica Raguž ističe: „Danas postoji velika opasnost da se crkvenim pokretima ugrozi samo redovništvo, redovnički način življenja evanđeoskih savjeta, tj. da se dogodi određeno *laiciziranje redovništva*. Redovništvo i dalje treba ostati izazovom današnjem vjerniku da intenzivnijim življenjem evanđeoskih savjeta svjedoči Isusa Krista u današnjem svijetu.“⁹¹ Slično je i sa svećenicima koji su prošli formaciju prema karizmi pokreta te nastavljaju više službu pokretu nego mjesnoj biskupiji. Na takav način oni istovremeno pripadaju pokretima i svojim dijecezama čime se stvara jedna vrsta krize identiteta. U tom smislu Mihaly Szentmartoni upozorava: „Neki pokreti su stvorili vlastite seminare u kojima formiraju buduće svećenike prema vlastitoj karizmi i za potrebe vlastitog pokreta. Javlja se pitanje inkardinacije što se obično rješava traženjem *dobronamjernog biskupa*, koji prihvaća svećenika, ali ga pušta gotovo isključivo na raspolaganje pokretu. Problemi se mogu javiti kod dolaska novog biskupa ili hitne pastoralne potrebe.“⁹²

Nema jednostavne formule kojom bi se pokreti *pročistili* kako bi se dobio savršeni *paket pokreta* koji u sebi ne bi sadržavao nijedan nedostatak. Unatoč nedostacima snaga Duha Svetog osjeća se u pokretima. On djeluje preko ljudi unatoč njihovim slabostima. Stoga vodeći računa o svemu navedenom, želimo posebnu pozornost posvetiti elementima crkvenosti u pokretu Neokatekumenskog puta.

⁸⁸ Alojzije Čondić, Pastoral crkvenih pokreta u pastoralu župne prakse, u: *Bogoslovska smotra*, 78 (2008.) 2, 433–458, 451.

⁸⁹ Ivica Raguž, Crkveni pokreti kao Crkva u pokretu: promišljanja o ekleziološkom identitetu crkvenih pokreta, 392.

⁹⁰ Usp. Mihaly Szentmartoni, *Postkoncilsko buđenje laikata – pokreti u Crkvi*, 31.

⁹¹ Ivica Raguž, Crkveni pokreti kao Crkva u pokretu: promišljanja o ekleziološkom identitetu crkvenih pokreta, 402.

⁹² *Isto*, 32.

3.2. Neokatekumenski put

Neokatekumenski put poprilično je *apstraktan* crkveni pokret. Česta su odobravanja, ali još su češće kritike upućene samom Putu, kao i njegovim sljedbenicima. Karizma Puta posvećena je kršćanskoj inicijaciji po uzoru na katekumenat prve Crkve kako bi se promicala obnova župnih zajednica. Neokatekumenski put nastao je među barakašima Palomeras Altasu u Madridu 1964. godine. U Rimu je započeo 1968. godine, a od 1972. godine Put se širi u druge europske države i na američki kontinent.⁹³ Osnovao ga je Kiko Arguello⁹⁴, u to vrijeme poznati dobrostojeći španjolski slikar. U trenutku proživljene egzistencijalne krize Kiko je doživio obraćenje koje ga je navelo na napuštanje dotadašnjeg života, stoga kreće od *nule* kako bi posvetio svoj život naviještajući kerigmu u službi Krista i Crkve.

Neokatekumenski put pozvan je na djelovanje po župama pomaganjem župnicima u pastoralu, liturgiji i katehizaciji. Primjerice, neokatekumeni bi trebali sudjelovati u posebnim službama u svojim župama religioznom i moralnom pomoći obiteljima ili osobama koje trpe.⁹⁵ Osim toga, djeluju i rješavaju teške probleme današnjeg pastorala po pitanju obitelji, pastorala mladih, pastorala zrele dobi, ali i prenošenja vjere na djecu.⁹⁶ Organiziraju kateheze za mlade i odrasle, što je često jako plodonosno. Tako se s pomoću Neokatekumenskog puta otvara prilika za obnovu župe. Put postaje metoda uspješnosti župe i njezina rasta kao obnavljanja prvotne zajednice.⁹⁷

Važno je naglasiti kako se na Putu kroti ljudska sebičnost, čime se budi osjet za drugog, tj. osjet za prepoznavanje bližnjih u potrebama, i njima se pruža besplatna i bespovratna pomoć. Velik je broj onih koji su se preko Neokatekumenskog puta približili Crkvi i sakramentima jer, kako bi probudili vjeru i misijsko poslanje, neokatekumeni imaju i tzv. *misije po trgovima*. Na taj način približavaju se svim ljudima te javno svjedoče vjeru u Krista. Kako takvi pothvati nisu uzaludni, svjedoči i to da gotovo trideset posto članova zajednice čine upravo osobe koje su bile udaljene od Crkve.

Mnoge neokatekumenske obitelji ispunjene su velikim brojem djece. Prosjek djece po jednoj obitelji unutar Puta znatno je veći od nacionalnih prosjeka. Stoga „otvorenost životu obitelji koje slijede Neokatekumenski put i poslušnost Božjoj volji, prvi je bogati izvor zvanja

⁹³ Marijan Oblak, *Karizme, crkveni pokreti, laici*, Verbum, Split, 2003., 79–80.

⁹⁴ Kiko za sebe ne govori kako je utemeljitelj, već da je poticatelj. Za oblikovanje puta, prema Kiku, puno je zaslužnija Carmen Hernandez. Više o tome: Marijan Oblak, *Karizme, crkveni pokreti, laici*, 77–78.

⁹⁵ Usp. Centro Neocatecumenale di Roma, *Neokatekumenski put – statut*, Chirico, 2008., čl. 141.

⁹⁶ Usp. Ezechiele Pasotti, *Neokatekumenski put prema Pavlu VI. i Ivanu Pavlu II.*, Tipografija, Umag, 1996., 135.

⁹⁷ Usp. *Isto*, 53.

što ga pokazuje Put u krilu župa“.⁹⁸ Supružnici u zajednicama žive otvorenost životu prema *Humanae vitae* i na takav način svjedoče svoju vjeru u Krista, kao i predanje Božjoj providnosti. Otvorenost životu rezultira i bogatim izvorom zvanja. Osim zvanja važno je naglasiti kako su djeca s više od četrnaest godina i sama u zajednicama, što je znak kako su obitelji preko Puta stekle sposobnost da na svoju djecu prenesu vjeru.⁹⁹

Postoje i obitelji u zajednicama koje su spremne krenuti u misije na drugi kraj svijeta kako bi svjedočile Krista te se na zahtjev biskupa nastanjuju na dekristijaniziranim područjima. Stoga Ivan Pavao II. naglašava: „Noseći kao itineranti svjedočanstvo svojstveno obitelji, obitelji u poslanju, vi posvuda raznosite svjedočanstvo o Presvetom Trojstvu u poslanju. I tako činite da raste Crkva.“¹⁰⁰ Te obitelji na posebnim konvivencijama određuje ekipa odgovornih Putu među obiteljima koje se slobodno stavljaju na raspolaganje da idu bilo kamo.¹⁰¹ Primjerice, obitelj iz Rima može biti poslana djelovanjem Duha Svetog u Kinu. Prihvatanjem života u poslanju obitelji ujedno prihvaćaju i život u neizvjesnosti. Međutim, slobodni su u bilo kojem trenutku prekinuti poslanje. Sve obitelji u poslanju imaju neprekinutu vezu sa svojom župom i zajednicom. Neizostavna činjenica jest i veliki broj svećeničkih poziva koji se formiraju u odrastanju u neokatekumenskoj obitelji ili pak u zajednici ako cijela obitelj nije uključena u zajednicu.

Sukladno velikom broju poziva, osnovano je i sjemenište *Redemptoris Mater*. Njega osnivaju dijecezanski biskupi u suglasnosti s Međunarodnom ekipom odgovornih Neokatekumenskog puta. Na dijecezanskog biskupa spada imenovanje rektora i ostalih poglavara, kao i odgojitelja biskupijskih i misijskih sjemeništa.¹⁰² Kandidati neokatekumenskih sjemeništa tijekom svoje formacije za svećenstvo aktivno sudjeluju i na Neokatekumenskom putu. Plodovi Neokatekumenskog puta zaista su veliki, brojni i u službi Isusa Krista.

3.2.1. Neke dvojbe Neokatekumenskog puta

U uvodu ovog poglavlja naglasili smo bitne elemente o kojima je potrebno voditi računa da bi prodor Duha u određenom pokretu ostao u okvirima pravovjerne crkvenosti. Poteškoće i opasnosti s obzirom na to mogu se također prepoznati i u djelovanju

⁹⁸ Isto, 137.

⁹⁹ Usp. Isto, 137–139.

¹⁰⁰ Isto, 95.

¹⁰¹ Centro Neocatecumenale di Roma, *Neokatekumenski put – statut*, Chirico, 2008., čl. 33.

¹⁰² Usp. Isto, čl. 18.

Neokatekumenskog puta. Iako Put obiluje mnoštvom darova, vjerojatno je najveća zamjerka zatvorenost prema ostalim vjernicima. Premda u Statutu Puta jasno piše: „Neokatekumenski će put u svojim naslovnici nastojati promicati zreli osjećaj pripadnosti župi i buditi odnose dubokog zajedništva i suradnje sa svim vjernicima i drugim sastavnicama župne zajednice“¹⁰³, događa se upravo suprotno. Naime, znatan broj zajednica ima tendenciju *zatvaranja* u vlastite zajednice, bilo odvajanjem euharistijskog slavlja od drugih župljana koji ne slijede Put¹⁰⁴ bilo izbjegavanjem župnih susreta.

Osim tjedne euharistije neokatekumeni su vještiji u odvajanju i za vrijeme vazmenog bdjenja, koje bi trebalo okupiti sav puk, a ne iskoristiti za podjele na različite kategorije.¹⁰⁵ Stoga i Ivan Pavao II. tvrdi: „Slavite euharistiju i nadasve Uskrs s istinskom pobožnošću, s velikim dostojanstvom, s ljubavlju prema liturgijskim obredima Crkve, uz točno obdržavanje normi koje je utvrdila nadležna vlast, sa željom za zajedništvom sa svom braćom.“¹⁰⁶ Sve to u konačnici rezultira time da se umjesto obnove, suradnje i zajedništva u Duhu Svetom sa župom dogodi suprotno, tj. da se odjeljuju od svojih župnih zajednica i zatvaraju unutar zajednica. U tom smislu Ivan Pavao II. 1983. godine neokatekumenima je uputio riječi: „Iznad svega, ne podliježite napasti da se zatvorite u sebe, izolirate se od života župne ili biskupijske zajednice, jer samo iz učinkovitog uključivanja u te veće organizme može proizaći autentičnost i učinkovitost vašeg apostolskog zalaganja.“¹⁰⁷ Također se i papa Franjo osvrnuo na problem zatvaranja te je uputio Neokatekumenskom putu prijekor u kojem ističe: „Zajedništvo je neophodno: ponekad je bolje odustati od življenja svih pojedinosti koje bi tražio vaš itinerarij, kako biste zajamčili jedinstvo među braćom koja čine jednu crkvenu zajednicu koje se uvijek morate osjećati dijelom.“¹⁰⁸ Važno je naglasiti kako je zatvaranje u zajednice možda i dobro, ali isključivo za njihove pripadnike gdje se lako na takav način uđe u elitizam ili pak jednoulje. Međutim, veliki problemi javljaju se u suodnosu sa svom drugom braćom koja nisu na Putu, ali su braća po Kristu.

¹⁰³ Centro Neocatecumenale di Roma, *Neokatekumenski put – statut*, čl. 6.

¹⁰⁴ Iako u Neokatekumenskom statutu, u članku 13, paragrafu 2, piše kako su „euharistijska slavlja neokatekumenskih zajednica subotom navečer dio nedjeljnog liturgijskog pastoralara župe te su otvorena i za ostale vjernike“.

¹⁰⁵ Usp. Marijan Oblak, *Karizme, crkveni pokreti, laici*, 84.

¹⁰⁶ Obraćanje Ivana Pavla II skupini članova neokatekumenskih zajednica, na: https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/speeches/1983/february/documents/hf_jp-ii_spe_19830210_comunita-neocatecumenali.html, (10. 7. 2022.)

¹⁰⁷ *Isto*.

¹⁰⁸ Francesco, *Discorso del santo padre Francesco ai rappresentanti del Cammino Neocatecumenale*, u: Ivica Jurić, *Pokreti i nove zajednice u župi*, 190.

Problem zatvaranja nosi i problem liturgijske naravi. Liturgijski su se čini sveli na privatne čine u korist zajednice, a jasno je kako oni to nisu. Stoga želja za formacijom identiteta pripadnosti kroz bogoslužje dovodi do toga da bogoslužje sve više nosi obilježja Puta, a sve manje obilježja pripadnosti stvarnoj zajednici vjernika koja nadilazi skupine i subjektivna viđenja kršćanstva.¹⁰⁹

Neokatekumenski put jedan je od radikalnijih pokreta koji reformiraju rimski obred po svojim načelima. Tako se u liturgiji Neokatekumenskog puta daju iščitati znakovi koji upućuju na to da je zajednica u središnjoj ulozi u liturgiji. Zajednica postaje središtem i sjecištem duhovnih traganja u čijoj liturgijskoj formi progovara i svaki pojedini sudionik; zajednica postaje nositelj inicijative i identiteta.¹¹⁰ Drukčiji, tj. reformirani, pristup rimskom obredu uistinu stvara dodatne poteškoće u prihvaćanju Neokatekumenskog puta. Kako bi upozorio na probleme vezane za liturgiju, kardinal Francisco Arinze uputio je 2005. godine pismo Neokatekumenskom putu u kojem upozorava na određene nezakonitosti: „a) Moraju prihvatiti službene liturgijske knjige za služenje Svete Mise, b) Nedjelja je *Dan Gospodnji* pa i članovi neokatekumenske zajednice moraju barem jedanput u mjesecu sudjelovati u župnoj Misi, c) Homilija je pridržana svećeniku ili đakonu; sudjelovanje vjernika svojim svjedočanstvima može se dopustiti samo u specifičnim uvjetima (specijalni dani ili prigode), a ne kao redoviti oblik homilije, d) Davanje znaka mira može ostati kako zasad prakticiraju, e) S obzirom na primanje svete pričesti imaju dvije godine da se vrate na uobičajeni način, f) Moraju se služiti i ostalim euharistijskim molitvama, a ne samo drugom.“¹¹¹

Jako je važno naglasiti kako neokatekumeni imaju praksu slavlja euharistije u posebnim dvoranama ili pak hotelima čime se ostavlja veliki dojam nepoštivanja liturgijskog prostora. Uistinu, slavlje euharistije u hotelima ili u dvoranama, na stolu koji nije posvećeni oltar graniči sa sablazni. Zajedništvo u hotelu među članovima zajednice nije istinsko zajedništvo na koje nas Crkva poziva. S tim u vezi, Ivica Žižić upozorava – ako je „župa prvo mjesto gdje se ostvaruje načelo zajedništva ona se može smatrati *domus ecclesiae* koji se sazdaje liturgijskim zborovanjem. Na njemu su (...) uključeni svi oni koji pripadaju ili ne pripadaju pokretima, skupinama, jednom riječju, svi vjernici u Kristu, svi koji su krštenjem srasli, a euharistijom čine *sakrament jedinstva*. Stoga, sakramentalno jedinstvo u župskoj zajednici nije plod prethodno stečenog zajedništva na drugim razinama (...) nego mjesto i

¹⁰⁹ Usp. Ivica Žižić, Liturgija – mjesto zajedništva ili razlog nejedinstva u župi? Odnos crkvenih pokreta prema liturgiji Crkve, u: *Bogoslovska smotra* 78 (2008.) 2, 459–474, 466.

¹¹⁰ *Isto*, 464.

¹¹¹ Usp. Mihaly Szentmartoni, *Postkoncilsko vrijeme buđenja laikata – pokreti u Crkvi*, 33.

načelo srastanja u jedno Tijelo i jedan Duh“.¹¹² Sukladno tome, ne može postojati privatizacija liturgije koja bi bila rezervirana samo za neokatekumene u prostorima u kojima njima odgovora jer je liturgija zajedništvo svih te se treba održavati u crkvi.¹¹³ Ona je, kao takva, izvor, ali i vrhunac kršćanske vjere.

Osim nepoštivanja liturgijskog prostora, može se uočiti i nepoštivanje crkvenog autoriteta, tj. biskupa i nadbiskupa.¹¹⁴ Time se upada u veliku kontradiktornost u kojoj se članovi puta pozivaju na poslušnost katehistima, dok, s druge strane, katehisti odbijaju poslušnost biskupima. Jednako tako, nije rijetkost da se uloga katehista u suodnosu sa svećenicima često interpretira kao važnija i naglašenija, što je neprihvatljivo jer svećenik po prirodi svećeničkog ređenja ima juridičku prednost.¹¹⁵

Česta je pojava i elitizma koji se očituje u agresivnom shvaćanju vjere, zajedništva, same Crkve, ali i karizme puta. Instrumentaliziranje općeg dobra u svrhu svoje karizme u samoj je suprotnosti s karizmama koje je dao Duh Sveti za opće dobro.¹¹⁶ Jedno je od izraženijih pitanja u tom kontekstu idoliziranje osobe Kika Arguella. Moglo bi se reći kako se stvara određeni kult ličnosti. Među neokatekumenima Kiko ima poseban status. O Kikovim se izjavama ili postupcima jako rijetko kritički promišlja, a tekstovi upućeni katehistima uglavnom se čuvaju u tajnosti. Primjerice, u bilo kojem kutku svijeta Neokatekumenski put odvija se po istom katehetskom, liturgijskom i zajedničarskom modelu koji je oblikovao Kiko, do najmanjih detalja.¹¹⁷ Stoga se i svaki odlazak u misije odvija na jednak način. Papa Franjo u tom smislu ističe: „Volite kulture i tradicije naroda, bez primjene unaprijed utvrđenih modela. Nemojte počinjati od teorija i strategija, nego od konkretnih situacija: tako će Duh oblikovati poruku u skladu sa svojim vremenom i svojim putovima. I Crkva će rasti na njegovu sliku: ujedinjena u različitosti naroda, darova i karizmi.“¹¹⁸ U konačnici, djelovanje po istim metodama isključuje inkulturaciju. Stoga, na tragu promišljanja pape Franje, bilo bi

¹¹² Ivica Žižić, *Liturgija – mjesto zajedništva ili razlog nejedinstva u župi? Odnos crkvenih pokreta prema liturgiji Crkve*, 469.

¹¹³ Osim u iznimnim situacijama, a te situacije nisu razlog neokatekumenskog slavljenja liturgije izvan crkve.

¹¹⁴ Primjerice, u Hrvatskoj je 2001. godine splitsko-makarski nadbiskup Marin Barišić izdao *Odredbu o slavlju uskrsnog bdjenja* u kojoj je odredio kako se na Veliku subotu uskrsno bdjenje odvija u župnim zajednicama sa svim svojim manjim zajednicama, grupama i pokretima kako bi kao jedna obitelj na istom zajedničkom slavlju slavili uskrsno bdjenje (više u: *Vjesnik Splitsko-makarske nadbiskupije*, 2001., br. 1., 15). Međutim, određene neokatekumenske zajednice umjesto odlaska na zajedničko bdjenje u župu organizirale su vlastita slavlja bdjenja po obližnjim hotelima i dvoranama, a svećenici su došli iz biskupija u kojima nije postojala takva odredba.

¹¹⁵ Marijan Oblak, *Karizme, crkveni pokreti, laici*, 84.

¹¹⁶ Usp. *Isto*, 84.

¹¹⁷ Usp. Ivica Jurić, *Pokreti i nove zajednice u župi*, 191.

¹¹⁸ Susret Neokatekumenskog puta u rimskoj četvrti Tor Vergata povodom pedesete obljetnice *Putu* u Rimu, na: https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2018/may/documents/papa-francesco_20180505_50anniversario-camminoneocat.html, (10. 7. 2022.)

dobro da Neokatekumenski put više obraća pažnju na kulturni kontekst u kojem evangelizira jer je Duh Sveti čak i u najraznovrsnijim kulturama svijeta.¹¹⁹ Ovakvi elementi zasigurno traže dublje promišljanje u kontekstu crkvenosti i pravovjerne duhovnosti vodeći računa da je Duh Božji primarno zajedništvo i životna povezanost s Bogom i njegovom Crkvom. Stoga su vrline poniznosti i poslušnosti dobar pokazatelj otvorenosti ljudskog duha Božjem Duhu.

¹¹⁹ Usp. *Isto.*

ZAKLJUČAK

Duh Sveti aktivan je u ljudskoj povijesti od samog stvaranja. Premda u Starom zavjetu nije bio jasno definiran, očita je njegova nazočnost. Novi zavjet na poseban način sabire starozavjetne fragmente objave Duha u izabranim pojedincima poradi spasenja ljudi te otkriva djelovanje Duha Svetog, kao i njegovu ključnu ulogu u povijesti spasenja i produhovljenja čovjeka snagom otkupiteljske žrtve Isusa Krista. On je pokazao ljudima stvarnost osluškivanja i zajedništva s Duhom Svetim. Kristova baština čovječanstvu, koja se odvija kroz Duha Svetog, daje svakom kršćaninu mogućnost uzimanja udjela u samom Božjem životu. Djelovanje Duha Svetog od apostolskih vremena do danas dokaz je ispunjenja Kristovih obećanja. Isti Duh, koji je djelovao na apostolima, djeluje i danas kroz svoju Crkvu potičući, sokoleći i obnavljajući lice Crkve darovima i karizmama, u suglasju s hijerarhijom, koja je također dar. Stoga je Crkva uvijek iznova pozvana i poslana ne trnuti Duha (1 Sol 5, 19), nego osluškivati njegove poticaje i u trajnom *aggiornamentu* biti slika Presvetog Trojstva.

Neokatekumenski put, kao jedan od istaknutijih pokreta Duha, novost je koja pridonosi produbljanju vjere i življenju vlastitog krštenja. Milosti udijeljene na Putu vidljive su unutar samih zajednica. Međutim, nije zanemariva činjenica da se, dok plodovi u osobama rastu, paralelno javlja sve dublji jaz između sljedbenika Puta i onih koji to nisu te same Crkve kao zajednice. Zasebna liturgijska slavlja koja u sebi nose promjene rimskog obreda te drukčiji glazbeni izričaj ne pridonose bezrezervnom prihvaćanju Puta. Premda izmjena rimskog obreda i glazbe nije rezultirala izmjenom spomena na Kristovu patnju, smrt i uskrsnuće, kao ni shvaćanjem vjere u transupstancijaciju, nije zanemariva činjenica da su neokatekumenska euharistijska slavlja rezervirana isključivo za vlastite članove. Takav pristup u suprotnosti je s Duhom zajedništva te sa samom liturgijom koja je izvor i vrhunac vjerničkog života i života same Crkve kao zajednice. Premda su promjene u svrhu inkulturacije kršćanstva među Romima madridskih baraka revolucionarne i hvalevrijedne, inzistiranje na isključivo identičnom pristupu i slavljinama u ostatku Crkve ne samo da graniči s pasivnim nasiljem nego je i u suprotnosti s katolicitetom Crkve, u koju svaki narod unosi svoje vlastitosti i samo tako čini jednu Kristovu Crkvu.

Rađanje čvrste vjere i potpunog predanja Bogu te bolje i jače življenje evanđelja, koji su jasni plodovi prodora Duha u Crkvu kroz prizmu Neokatekumenskog pokreta, nisu abolicija od kritičkog promišljanja i stalnog opreza da se ljudski duh ne bi od Božjeg Duha okrenuo kultu vlastitog ljudskog duha ili čak zloduha. Premda se na Putu subjektivna

propitivanja i kritike doživljavaju isključivo kao *sotonske kušnje*, smatrati bilo koji pokret u Crkvi, a tako i Neokatekumenski put, kao zajednicu koja je iznad Crkve te koja je u sebi, svojim statutima i uređenjem savršena bez spremnosti na promišljanje ili prihvaćanje kritike, predstavlja dvojbu i opasnost koja je u direktnom sukobu s eklezijalnošću.

Crkva je bogata različitostima koje Duh povezuje u jedno tijelo s glavom koja je Krist Gospodin. Ljepota je Crkve što u njoj ima mjesta za sve ljude s njihovim slabostima. Takav pluralizam Crkve dar je Duha Svetog te ga treba njegovati i razvijati, a nikako odjeljivati zatvorenim vratima i rezervirati za elitu. Kako bi se u potpunosti otvorio prostor za uvijek novo izlivanje Duha poradi spasenja ljudi, nužno je biti oprezan s dvojabama u pokretima koje su u očitaj suprotnosti sa stvarnošću pravovjerne crkvenosti te su plod ljudskog duha ili zloduha. Samo tako crkveni pokreti mogu biti dah svježine koji je Crkvi trećega tisućljeća itekako potreban.

LITERATURA

A) Izvori:

DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008.

Katekizam Katoličke Crkve, Glas Koncila, Zagreb, 1994.

IVAN PAVAO II., *Dominum et vivificantem. Enciklika o Duhu Svetom u životu Crkve i svijeta*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997.

Zakonik kanonskoga prava s izvorima, proglašen vlašću Ivana Pavla II., Glas Koncila, Zagreb, 1996.

B) Knjige:

DUGANDŽIĆ, Ivan, *Biblijska teologija Novoga zavjeta*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2004.

GAŠPAR, Nela Veronika, *Teološki govor o Duhu Božjem*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2012.

GNILKA, Joachim, *Teologija Novoga zavjeta*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1999.

JURIĆ, Ivica, *Pokreti i nove zajednice u župi*, Crkva u svijetu, Split, 2021.

KASPER, Walter, *Bog Isusa Krista*, Đakovo, 2004.

OBLAK, Marijan, *Karizme, crkveni pokreti, laici*, Verbum, Split, 2003.

PASSOTI, Ezechiele, *Neokatekumenski put prema Pavlu VI. i Ivanu Pavlu II.*, Tipografija, Umag, 1996.

POLEGUBIĆ, Adolf, *Stoljeće katoličkog laikata u Hrvatskoj*, Glas Koncila, Zagreb, 2007.

RATZINGER, Joseph, *Novi izljevi Duha. Pokreti u Crkvi*, Verbum, Split, 2008.

SCHNEIDER, Alfred, *Na putovima Duha Svetoga*, FTID, Zagreb, 1991.

VIDOVIĆ, Marinko, *Pavao i njegova misao*, Crkva u svijetu, Split, 2010.

XAVIER, Leon-Dufour, *Rječnik biblijske teologije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1993.

Centro Neocatecumenale di Roma, *Neokatekumenski put – statut*, Chirico, 2008.

C) Članci:

ANČIĆ, Nediljko Ante, Razvitak i teološko mjesto duhovnih pokreta u Crkvi, u: *Bogoslovska smotra*, 78 (2008.) 2, 245–269.

ČONDIĆ, Alojzije, Pastoral crkvenih pokreta u pastoralu župne prakse, u: *Bogoslovska smotra*, 78 (2008.) 2, 433–458, 451.

FARES, Diego, Pomoć u rastu sposobnosti za razlučivanje, u: *Obnovljeni život* 72 (2011.) 1, 119–127.

RAGUŽ, Ivica, Crkveni pokreti kao Crkva u pokretu: promišljanja o eklesiološkom identitetu crkvenih pokreta, u: *Bogoslovska smotra* 78 (2008.) 2, 385–403.

REBIĆ, Adalbert, Religiozno iskustvo Duha u Bibliji, u: *Bogoslovska smotra* 59 (1989.) 1–2, 40–46.

REBIĆ, Adalbert, Marijin odnos prema Presvetom Trojstvu, osobito prema Duhu Svetom, u: *Marijin lik danas*, A. Rebić (ur.), Fagreb: Kršćanska sadašnjost, 1997.

SZENTMARTONI, Mihaly, Postkoncilsko buđenje laikata – pokreti u Crkvi, u: *Novi karizmatički pokreti i gibanja u Crkvi*, Frankfurt am Main, 2008.

ŠULJAK, Andrija, Laik vjernik kroz povijest Crkve, u: *Bogoslovska smotra* 57 (1987.) 3–4, 163–169.

ŽIŽIĆ, Ivica, Liturgija – mjesto zajedništva ili razlog nejedinstva u župi? Odnos crkvenih pokreta prema liturgiji Crkve, u: *Bogoslovska smotra* 78 (2008.) 2, 459–474.

D) Web mjesta:

<https://www.glas-koncila.hr/kako-prepoznati-da-osoba-djeuje-po-duhu-svetomu-kriteriji-razlucivanja-duhova/>

https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/speeches/1983/february/documents/hf_jp-ii_spe_19830210_comunita-neocatecumenali.html

<https://rastimougospodinu.com/p-mijo-nikic-razlike-između-bozjih-i-davlijih-djela>

SVEUČILIŠTE U SPLITU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, **Ana Bogdan**, kao pristupnica za stjecanje zvanja magistra teologije, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo moga vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 2022. g.

Potpis

THE SPIRIT OF GOD BUILDS THE CHURCH

Charisms and gifts of the Spirit in church movements

with special emphasis on the Neocatechumenic Way

SUMMARY

The paper aims to encourage reflection on the Holy Spirit, the gifts of the Spirit, Church movements, and laypeople who, inspired by the Spirit, dare to do great deeds in the service of the Church. However, it is important to emphasize the criteria for distinguishing spirits to avoid misconceptions about spirits. Thus, three actions of the spirit are distinguished in the work. What comes from the Holy Spirit, but also what comes from the inside of a man or comes from an evil spirit. The Holy Spirit constantly endows the Church with charisms and thus renews her so that she can always recognize the needs of the time in which she lives. Thus, this paper deals with the issues of encouragement and gifts of the Holy Spirit through the prism of the Church, the laity, and the Church movements that are spreading more intensively after the Second Vatican Council. Among a large number of Church movements, this paper looks in more detail at the Neocatechumenal Way. It is certainly one of the most widespread, but also the most controversial movements. Therefore, during the work, answers are sought to the questions of who established it, how it spread, and what are its positive and negative sides of it?

Keywords: Holy Spirit, Old Testament, New Testament, Jesus Christ, gifts of the Spirit, charisms, discernment of spirits, Church, Restoration of the Church, laypeople, Church movements, Neocatechumenal way.